

[Boligministeren.]

strande på, eller dér, hvor der er vanskeligheder, er den økonomiske sikkerhed, der skal stilles bag denne autorisation. Når vi skal lempe på tilsynet, hvad jeg mener vi skal, og lette vilkårene for byggeriet så langt som muligt, må vi også sikre os, at køberen har en økonomisk garanti for, at det, der skulle være udført, virkelig bliver udført. Vi har jo set mange triste og sørgelige eksempler på, hvordan parcelhuskøbere er blevet forfærdelig snydt. Det skal vi altså klare, men det mener jeg også vi kan.

Hr. Per Dich havde nogle bemærkninger, som ikke lige vedrørte lovforslaget. Han ønskede flere ting med ind i loven. Det er jeg også parat til at diskutere. En byggelov vil jo hele tiden være under udvikling, alt efter som udviklingen skrider frem, og jeg er derfor villig til at se på de spørgsmål, der her er rejst.

Vedrørende spørgsmålet om Københavns byggelov er jeg direkte blevet spurgt, hvornår der kommer et forslag, hvorefter København underkastes samme regler som det øvrige land. Herom kan jeg sige, at vi arbejder med disse problemer, og vi forventer at komme med nogle ændringer i næste samling. Men jeg vil understrege, at ved at lave en ensartet byggelovgivning er problemet ikke løst. Det er i højere grad byggeadministrationen i de enkelte kommuner, der giver de meget store problemer, og jeg tror nok, vi kan forudse ret langvarige og måske også vanskelige forhandlinger med både Københavns kommune og for den sags skyld også andre kommuner for at få gjort denne byggeadministration lettere, end den er i dag. Men jeg er enig i, at det er bestræbelser, vi skal sætte meget ind på at fremme.

Svend Jakobsen: I mine første bemærkninger ønskede jeg lovforslagene henvist til et udvalg. Andre ordførere har været inde på tanken om at henvise dem til boligudvalget. Det var oprindeligt min vurdering, at det var mest hensigtsmæssigt at nedsætte et særligt udvalg til behandling af disse forslag, og jeg synes, at de ønsker, der er rejst fra ordførerne om ting, der skal drøftes under udvalgsarbejdet, har bekræftet, at denne vurdering er rigtig. Jeg skal derfor anmode om, at der nedsættes et særligt udvalg til behandling af disse lovforslag.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup): Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om sommerhuse og camping m. v.

(Lovforslaget (nr. 112) findes i tillæg A. sp. 1953, fremsættelsen i tidenden sp. 2746).

Første næstformand (Grete Hækkerup): Sammen med denne sag foretages de under punkterne 5 og 6 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om erhvervelse af fast ejendom til fritidsformål.

(Lovforslaget (nr. 113) findes i tillæg A. sp. 1971, fremsættelsen i tidenden sp. 2746).

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om by- og landzoner.

(Lovforslaget (nr. 114) findes i tillæg A. sp. 1985, fremsættelsen i tidenden sp. 2746).

Lovforslagene sættes til forhandling.

Orla Møller: Først et par bemærkninger af mere generel karakter om de tre lovforslag, der nu skal til første behandling. Der er medlemmer af tinget, også blandt socialdemokraterne, som ikke finder, at de tre lovforslag er tilstrækkelige til at klare problemerne om udnyttelsen af det åbne land og jordspekulationen. Hertil må bemærkes, at regeringen har stillet i udsigt, at der senere vil blive fremsat yderligere forslag til løsning af disse problemer. Det gælder således ændringer af naturfredningsloven og ændringer af landbrugsloven. Der er i tinget imidlertid også medlemmer, der finder nogle bestemmelser i disse lovforslag for omfat-

[Orla Møller.]

tende. Men alt i alt forekommer det mig, at regeringen har fundet frem til løsninger, der er velovervejede og rimelige.

I de senere år har vi kunnet konstatere et stadig større behov for at kunne tilbringe fritiden uden for byerne på afstand af den hektiske hverdags larm og forurening. Stigningen i antallet af sommerhuse er et af de mange fingerpeg i den retning, og også udviklingen inden for camping og søsport tjener som vidnesbyrd herom.

Gennem årene har vi på forskellig måde forsøgt at imødekomme behovet for rekreative områder. Ved hjælp af lovgivningen om den fysiske planlægning, herunder naturfredningsloven, har man værnet om de værdifulde landskaber og i vidt omfang sikret adgang til skov og strand. Med udlæg af sommerhusområder har det været hensigten at tilvejebringe tilstrækkelige arealer til sommerhusbebyggelse. Nu må vi imidlertid se i øjnene, at disse bestræbelser ikke længere slår til. Det er ikke tilstrækkeligt at bevare og beskytte ved hjælp af naturfredning i traditionel forstand. Naturen må stilles til rådighed for publikum på en måde, der tilgodeser de forskellige ønsker om tilbringelse af fritiden.

Vi kan heller ikke fortsætte med blot at udvide sommerhusområderne i takt med det stigende behov. Ganske vist er der endnu plads til omkring 150.000 sommerhuse i de eksisterende sommerhusområder, men ressourcerne er ikke ubegrænsede. Derfor må vi have en egentlig rekreativ politik og en planlægning af hele fritidssektoren.

Hvis dansk medlemskab af fællesmarkedet bliver en realitet, er det en uomgængelig nødvendighed, at en sådan politik iværksættes nu, inden landets rekreative områder for alvor bliver gjort til genstand for kommerciel udnyttelse og spekulation.

Det er socialdemokratiets opfattelse, at regeringens lovforslag vil komme til at udgøre et nødvendigt og værdifuldt supplement til den gældende planlægningslovgivning og dermed grundlaget for en aktiv rekreativ politik.

Forslaget til lov om erhvervelse af fast ejendom til fritidsformål giver det offentlige mulighed for at gennemføre en planlægning i de rekreative områder ved erhvervelse af velbeliggende ejendomme. Det fremgår af

bemærkningerne til lovforslaget, at hensigten er at stille en del af de erhvervede arealer til rådighed for feriecentre, kolonihaver, campingpladser osv. Det er endvidere tanken at fremme etableringen af naturparker.

Man kunne rejse det spørgsmål, om beløbsrammen på 100 mill. kr. er tilstrækkelig. Men man må huske på, at de 100 mill. kr. skal lægges oven i de erhvervelser, som allerede i dag foretages af forskellige styrelser. Det gælder således, at loven ikke foretager nogen indskrænkning i naturfredningslovens muligheder for at foretage opkøb, ligesom der heller ikke foretages indgreb over for statens jordlovsudvalgs muligheder for f. eks. at opkøbe jord til kolonihaver. Endvidere vil der hovedsagelig være tale om køb i landzone med de deraf følgende lavere priser.

Selv om de pågældende arealer først og fremmest påregnes erhvervet i det frie marked, indeholder lovforslaget bestemmelser om, at nærmere angivne ejendomme i landzone eller sommerhusområder skal kunne pålægges forkøbsret for staten. Jeg har bemærket, at der allerede i pressen har været kritiske røster mod en sådan bestemmelse, men jeg har heldigvis også set, at andre, der er bedre inde i hele problematikken, deriblandt hr. Henry Christensen, har givet udtryk for, at en bestemmelse om forkøbsret kan være nødvendig til opfyldelse af lovens formål. Det er jo sådan, at forkøbsretten giver det offentlige mulighed for at træde ind i en konkret handel på de vilkår, køberen havde opnået. Man kender altså parterne og kan i hvert enkelt tilfælde bedømme, om den pågældende handel ville komme på tværs af planer om rekreativ anvendelse af de pågældende arealer. Omvendt vil staten ved en tilbudspligt, der har været nævnt som et alternativ, kunne blive tvunget ud i jordopkøb, der foregriber planlægningen, fordi man ikke på forhånd kan vide, om det efterfølgende salg til anden side vil kunne modvirke planlægningsbestræbelserne. Derfor må vi fastholde lovforslagets forkøbsretsordning.

Ud over forkøbsretten er der i lovforslaget en bestemmelse, der muliggør ekspropriation i ganske særlige situationer. Ved omhyggelig læsning vil man se, at bestemmelsen kun kan finde anvendelse i de formentlig sjældne tilfælde, hvor en ejer af en

[Orla Møller.]

ejendom forhindrer udnyttelsen af et rekreativt område, fordi han ikke vil sælge. Lignende bestemmelser findes i øvrigt i den øvrige planlægningslovgivning. Udelades denne begrænsede ekspropriationsbestemmelse af lovforslaget, vil man kunne risikere, at tusinder af skattekroner, brugt til erhvervelse af omkringliggende arealer, er spildt. Derfor må den med.

Det er med tilfredshed, at vi i socialdemokratiet har mærket os regeringens planer om at lade udnyttelsen af rekreative arealer varetage af almennyttige selskaber og foreninger. Vi må være af den opfattelse, at intensiv, kommerciel udnyttelse af de begrænsede rekreative ressourcer må forhindres, ligesom vi lægger vægt på, at man ad denne vej får midler til at skabe alternative muligheder til den traditionelle sommerhusbebyggelse, der jo er meget arealkrævende i forhold til den korte benyttelse, der som oftest gøres af sommerhusene.

Jeg skal derefter vende mig til forslaget til lov om sommerhuse og camping m. v. Dette forslag tilsigter navnlig at regulere den erhvervsmæssige udlejning af sommerhuse og arealer til camping. I udlandet har man set skrækkelige eksempler på, hvordan erhvervsforetagender har opkøbt store arealer af rekreativ værdi for at opføre sommerhuskolonier med henblik på udlejning. Sådanne erhvervsforetagender føler selvsagt ikke en social forpligtelse til at holde priserne på omkostningsniveauet. Her i landet vil der tilmed være fare for, at hidtidige helårsbeboelser i mindre by- og øsamfund erhverves samlet med henblik på en sådan kommerciel udnyttelse. Vi får nok engang i løbet af den næste eller den næste uge igen lejlighed til yderligere i folketinget at drøfte nogle af alle de problemer, der hænger sammen med dette.

Efter forslaget kræves der en særlig tilladelse til erhvervsmæssig udlejning til sommerbeboelse o. lign. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at ordet erhvervsmæssig kan forstås således, at den, der ejer ét eller to sommerhuse, i almindelighed er fritaget for kravet om tilladelse, og at tilladelser kun tænkes meddelt i stærkt begrænset omfang og som regel kun, hvis den pågældende virksomhed tænkes udøvet på almennyttigt grundlag.

Det er naturligt og hensigtsmæssigt, at også campingpladser omfattes af lovforslagets tilladelsesordning. Men jeg vil gerne gøre opmærksom på, at det, der har været fremme i pressen om, at der nu skulle foretages restriktive indgreb over for hele campinglivet, er en fuldstændig misforståelse. Campingpladser vil fra et kommercielt synspunkt være lige så tillokkende som sommerhuskolonier, men på den anden side må det vel være meningen at meddele tilladelser i et noget videre omfang, hvilket også synes at fremgå af bemærkningerne til forslagens § 2 om delegation af boligministerens beføjelse til amtsrådet. Samtidig kan tilladelserne betinges, således at man f. eks. kan sikre rimelige priser, og i denne forbindelse må man se hen til fremkomsten af det landsdækkende campingreglement, som lovforslaget giver boligministeren beføjelse til at udstede. Jeg føler mig overbevist om, at det vil komme til at indeholde regler, der vil forbedre forholdene for landets mange campister.

Ud over den erhvervsmæssige udlejning omfatter tilladelsesordningen også visse former for ikke-erhvervsmæssig langtidsudlejning. Formålet med disse bestemmelser er at forhindre omgåelse af lovgivningen fra 1959 om erhvervelse af fast ejendom. For så vidt angår camping, har bestemmelsen dog også et andet formål, nemlig at hindre uønsket stationær opstilling af campingvogne uden for sommerhusområder og campingpladser. Lovforslagets regler om regulering af selskabers og foreningers adgang til at erhverve ejendom til rekreative formål stopper et efterhånden velkendt hul i lovgivningen om erhvervelse af fast ejendom. Navnlig misbruget af aktieselskabsformen til erhvervelse af sommerhuse bringes hermed til ophør.

Et yderligere regelsæt i lovforslaget har til formål at sikre, at jorden i sommerhusområder benyttes til sommerhuse og ikke til spekulation. Man har forestillet sig den situation, at et kapitalstærkt foretagende opkøber store arealer inden for de udlagte sommerhusområder. Jorden bliver ikke udnyttet og videresolgt, men gemmes, til der opstår knaphed det pågældende sted. Derved vil priserne stige ganske betydeligt. I sådanne tilfælde skal boligministeren kunne meddele et udnyttelsespåbud, hvorefter

[Orla Møller.]

ter ejendommen inden for en vis frist skal udstykket eller bebygges i overensstemmelse med planerne for området. Påbud vil kunne meddeles for arealer, der udgør mindst 1 ha eller 10.000 m², og med denne bestemmelse er alle de almindelige sommerhuse uden for forbuddet. Bestemmelsen vil formentlig kun blive anvendt i sjældne tilfælde, hvis nogen sinde overhovedet; men det må erkendes, at den er god at have, også fordi den ved sin blotte eksistens kan have en vis forebyggende virkning.

Bestemmelserne i dette lovforslag såvel som de øvrige jordlovsforslag ses ofte udelukkende i lyset af en eventuel dansk tilslutning til fællesmarkedet. Rigtigt er det, at en tilslutning til EF kan få konsekvenser i retning af en øget efterspørgsel efter jord med henblik på erhvervsmæssig udnyttelse til de rekreative formål. Inden for fællesmarkedets område har medlemslandenes statsborgere ret til på lige fod at erhverve fast ejendom, når vel at mærke erhvervelsen sker som led i en erhvervsmæssig virksomhed. Men herudover må jeg tilføje, at lovgivningen under alle omstændigheder inden for eller uden for EF vil være fordelagtig, når det drejer sig om beskyttelse af det åbne land og om den bedste udnyttelse af dette til rekreative formål. Det er ingen overdriivelse at sige, at for øjeblikket mærker mange af de myndigheder, der arbejder med disse sager, et overordentlig stærkt pres på det område, vi har at stille til rådighed for rekreative formål.

Det sidste af boligministerens tre lovforslag er forslaget til lov om ændring af lov om by- og landzoner. Selv om forslaget fylder mindre på papiret, må de foreslåede ændringer karakteriseres som værende fuldt så påkrævede som de to andre lovforslag.

For det første tilsigtes det at tilvejebringe en ensartet administration af by- og landzonenloven i hele landet. Når vi har sat os som mål at sikre de rekreative områder, kan det ikke nytte noget, at bestræbelserne gennemhulles ved en administration, der varierer, måske endda stærkt, fra egn til egn. Derfor vil boligministeren kunne give bindende retningslinjer for administrationen af landzonebestemmelserne. Endvidere forekommer det oplagt, at navnlig sager af national eller særlig principiel betydning skal kunne

afgøres af ministeren uafhængigt af, om en lokal afgørelse påklages. Den foreslåede bestemmelse om ministerens adgang til at overtage afgørelsen i en verserende sag forekommer mig at være langt mere hensigtsmæssig end en omgørelsesadgang, der i øvrigt ofte vil betyde et langt større indgreb ved at ændre en afgørelse, som parterne havde indrettet sig på.

Endelig indeholder lovforslaget en bestemmelse om forenkling af sagsbehandlingen i sager, hvor der også er involveret andre myndigheder. En rationalisering som den foreslåede, der ikke går ud over retssikkerheden, må naturligvis bifaldes.

Til slut vil jeg gerne endnu en gang fremhæve betydningen af, at denne jordbeskyttelseslovgivning gennemføres nu. For store dele af befolkningen er det en forudsætning for et ja til fællesmarkedet, at de rekreative områder sikres. Men hertil kommer, at de fremsatte forslag, som allerede tidligere er grundet i denne tale, giver øgede muligheder for en forbedring af den allerede gennemførte parlægningslovgivning. Vi er i socialdemokratiet åbne for forhandling om de enkelte bestemmelser, men jeg vil gerne understrege, at principperne i lovforslagene ikke kan fraviges, uden at det vil forringe den beskyttelse, som er tilsigtet.

Med disse ord skal jeg tilsige mit partis støtte til lovforslagene under udvalgsarbejdet.

H. C. Toft: Under de første forhandlinger om Danmarks tilslutning til fællesmarkedet efter dets dannelse først i 1960'erne var der i den danske befolkning enighed om, at en tilslutning ville betyde en væsentlig forøgelse af presset på det, vi betegner som de rekreative områder, idet der udover de mange danske ønsker om at besidde et sommerhus også ville være mange fællesmarkedsborgere, der nærede de samme ønsker. Det danske landskab og de vidtstrakte danske kyster ville være attraktive for Europas befolkning. Der var i de politiske partier i Danmark enighed om, at man måtte have en stærkere styring af udviklingen i disse områder, og der var også enighed om, at man måtte friholde arealer fra bebyggelse m. m. ude i det åbne land. Vi ville friholde vidtstrakte arealer i de tiltrækkende naturområder.

[H. C. Toft.]

Dengang kunne man ikke nå til enighed, idet flertallet i folketinget ønskede en mere vidtgående lovgivning end det, et stort mindretal i folketinget anså for nødvendigt. Lovgivningen faldt ved folkeafstemningen i 1963, og først under den regering, der gik af i efteråret 1971, tog man problemerne op igen. Der gennemførtes en jordlovsreform bestående af en ny naturfredningslov, en by- og landzonelov, lov om tilbudspligt til kommunerne m. m., og der fandt ved denne reform en regulering sted, der var påkrævet og nødvendig under de bestående forhold.

Ved den nu fornyede aktualitet om optagelse i fællesmarkedet for vort vedkommende har der også i folketinget været enighed om, at der med det forøgede pres, der kan forventes på de rekreative områder — og her tænker jeg særlig på sommerhusområderne — er behov for en yderligere udbygning af den bestående lovgivning. Den afgående regering udarbejdede derfor et forslag til en koncessionsordning, som skulle sikre, at danske familier fortsat fik mulighed for at erhverve eget sommerhus. Man ville forhindre, at udlændinge skød danske ud f. eks. ved den frie erhvervsudøvelse, der er adgang til i fællesmarkedet. Denne adgang kunne medføre, at arealerne købtes til erhverv og derefter så godt som udelukkende blev omsat i lejemuligheder, måske kun i ringe grad for danske medborgere. Vi ville sikre, at dispositionsretten over de rekreative arealer ikke gled os af hænde til ugunst for de mange danske, der ønsker at eje og hæge om egen sommerbolig.

Derfor kan jeg også sige om de tre forslag, der behandles her, at vi er enige i hensigten med forslagene, og jeg har egentlig forstået det sådan — eller måske skal jeg sige, jeg havde egentlig forstået det sådan — at det også er regeringens opfattelse, at disse tre love dækker det behov, der er, og at vi ikke, inden fællesmarkedsafgørelsen er truffet, vil blive stillet over for andre forslag på dette område, som nødvendigvis bør gennemføres, inden vi kan tilslutte os De europæiske Fællesskaber.

På den socialdemokratiske ordfører forstod jeg, at der i socialdemokratiet var delte meninger, idet der var nogle, der ønskede en udvidelse også af landbrugslovgivningen. Jeg forstod sluthbemærkningerne i hr. Orla

Møllers tale sådan, at disse lovforslag, vi behandler her, det er de lovforslag, der nødvendigvis skal gennemføres, og at vi ikke skal forvente forslag om bopælspligt for at drive landbrug eller forslag om særlig uddannelse ved landbruget for at kunne erhverve landbrugsejendomme, nye forslag om sammenlægning og samdrift af landbrugsejendomme eller andre lovforslag af tilsvarende art, som landbrugsministeren fra tid til anden har luftet sine tanker om; sådanne lovforslag mener man ikke skal fremmes nu, inden vi tilslutter os Det europæiske Fællesskab. Her vil jeg gerne sige, at vi er enig med regeringen. Der er ikke behov for mere vidtgående love end dem, vi behandler her, når vi tillige har loven af 1959 om erhvervelse af faste ejendomme og de jordreformlove, som den afgående regering gennemførte, at holde os til.

Det er sigtet i de tre lovforslag, vi er enige med regeringen om. Vi mener imidlertid, at dele af forslagene indeholder mere drastiske indgreb, end det er påkrævet, og det må vi se nærmere på under udvalgsarbejdet. Jeg vil dog gerne nu understrege, at vi finder det rimeligere at gennemføre en tilbudspligt fremfor forkøbsretten, idet man ved forkøbsretten griber ind i en bestående aftale, der er truffet. Sådan forholder det sig ikke med tilbudspligten. Forkøbsretten vil gøre erhvervelsen dyrere for det offentlige, idet en køber gerne vil give en noget større pris for at erhverve den pågældende ejendom, hvis han derved kan sikre sig den og sikre sig, at det offentlige ikke går ind i købet. Det er jo en erfaring, vi har fra tidligere tid, da vi i jordlovgivningen vedrørende landbrugsejendomme havde en vidtgående forkøbsret. Gennem tilbudspligt har man rigelig mulighed for at få kendskab til, at en ejendom er til salg, og også mulighed for at erhverve den, såfremt det er i det offentliges interesse at kunne disponere over den.

Jeg vil også gerne som vor opfattelse stærkt understrege nødvendigheden af, at vi får en mere klar afgrænsning af, hvilke områder loven omfatter. For er det samlede åbne land ikke et rekreativt område? Hvor er grænsen for et rekreativt område? Hvis der ikke finder en afgrænsning sted, er det faktisk en forkøbsret til al jord i det åbne land, som der gives adgang til gennem denne lov. Jeg ved godt, man vil sige, at det

[H. C. Toff.]

er ikke hensigten, og at der heller ikke er penge til det i dag, men med fremtiden for øje finder jeg det påkrævet, at de områder, hvor en tilbudspligt eller en forkøbsret skal kunne anvendes, må afgrænses så klart som overhovedet muligt.

Er der et behov for den ekspropriationsadgang, som lovforslaget indeholder? Man taler om, at den kun skal benyttes, hvis ejendommen er hindrende for de planer, der er for det pågældende areal. Jeg ved ikke, hvilke planer det er, man tænker på. Planer kan jo være et vidt begreb. I landzonerne må man ikke bygge uden tilladelse, og i sommerhusområderne har man jo sikret sig ved lovforslag nr. 112 om sommerhuse og camping m. v., som også behandles her i dag, hvis det gennemføres og vedtages, thi efter dette lovforslag kan man jo stille krav om, at arealerne anvendes til den udnyttelse, der er godkendt efter vedtægtsbestemmelserne. Tillige har man gennem byplanloven og byudviklingsloven mulighed for at ekspropriere, hvor ganske særlige forhold gør det påkrævet.

Vi vil derfor gerne vide, hvilke behov der skulle nødvendiggøre en udvidelse af de allerede eksisterende muligheder for ekspropriation i sommerhusområderne.

Går vi til det åbne land, kan man også dér under særlige forhold udøve en faktisk ekspropriation, hvis det er påkrævet for det offentlige at erhverve et areal. Der kan efter naturfredningsloven afsiges kendelse om afståelse af arealer til det offentlige. Her er altså også mulighed for at få arealer, hvis man f. eks. ønsker adgang for offentligheden til at færdes og opholde sig på disse arealer. Det er ikke muligt for mig at se, at der er behov for en yderligere adgang til ekspropriation, og hvad der efter vor opfattelse ikke er behov for ud fra det formål, vi tilstræber med den samlede jordlovgivning, kan man heller ikke forvente at vi vil give vor tilslutning.

Lovforslaget drejer sig jo helt overvejende om, hvordan det offentlige kan komme i besiddelse af fast ejendom, men hvad der skal ske efter erhvervelsen, får vi intet eller kun ringe kendskab til. Det er ikke nødvendigt med en offentlig overtagelse, hvis man vil sikre sig naturparker. Her har vi fred-

ningsloven, der kan benyttes, og den bliver benyttet. Hvorfor da en eventuel offentlig overtagelse her, og hvad vil man med de overtagne ejendomme?

På samme måde vil jeg rejse spørgsmålet om, hvad der skal ske med de ejendomme, der overtages inden for sommerhusområderne. Det er vel ikke staten eller kommunerne eller amtskommunerne eller almennyttige selskaber, der skal bygge og eje sommerhusene, bortset fra de særlige feriekolonier, og dem er der dog kun et begrænset behov for. Vi vil have sikkerhed for, at den enkelte familie også fremover skal kunne købe et sommerhus eller en feriegrund, hvis de selv vil bygge sig et hus, der er passende for familien. Vi ved jo alle, hvor stor glæde mange har af de muligheder, som et sommerhus byder hele familien. Disse muligheder må vi ikke fratage dem. Jeg vil gerne tilføje, at disse muligheder også må være til stede på de mere attraktive grunde, hvor der må bygges sommerhuse. Det skal ikke være sådan, at de almennyttige selskaber alene kan sætte sig på alle de bedste grunde.

Det er åbenbart, at der er brug for økonomiske midler til den sikring af arealerne, vi er enige om. Regeringen er indstillet på at anvende op til 100 mill. kr. årligt dels til statens køb, dels til udlån til kommuner og amter og dels til selskaber og foreninger med almennyttige formål. Når kommuner og amter derudover har mulighed for at skaffe sig lån til de samme formål og de pågældende ejendomme, der erhverves, i forvejen er prioriteret, er det et anseligt beløb, staten stiller til rådighed. Vi finder, at et væsentlig mindre beløb er tilstrækkeligt til køb af de arealer, man finder det påkrævet at erhverve. Da jeg går ud fra som givet, at det ikke er hensigten, at arealerne skal bevares i offentligt eje, kommer der jo midler ind igen. Vi må derfor kunne nøjes med et noget mindre beløb.

Jeg skal ikke gå i enkeltheder i øvrigt vedrørende lovforslagene, men tilsige en velvillig udvalgsbehandling, hvorunder vi også finder det påkrævet nærmere at se på den centralisering af administrationen, der vil kunne finde sted. Den harmonerer jo dårligt med vore bestræbelser i øvrigt på at henlægge mest muligt til afgørelse ude ved de lokale myndigheder, der kender forhold-

[H. C. Toft.]

dene på stedet og derfor har en god baggrund for den daglige administration og indsigt i, hvad der er behov for at gøre.

Hastrup: Jeg skal gøre nogle enkelte bemærkninger om forslaget om ændring af zonenloven og om forslaget til lov om sommerhuse og camping.

Zonenloven er utvivlsomt et virksomt middel til at regulere den fremtidige bebyggelse og sikre naturskønne og bevaringsværdige områder i vort samfund. Enhver ny lov, også denne, har imidlertid behov for sin indkørings- og erfaringsperiode. Siden zonenloven trådte i kraft, har den givet anledning til erfaringer, som er kommet til udtryk i to på en måde helt diametralt modsatte synspunkter.

Det ene synspunkt går ud på, at loven administreres for strengt; dette synspunkt fremgår bl. a. af adskillige klager over enkeltafgørelser, men det kommer også, om end mere indirekte, frem f. eks. i den forespørgsel om landsbysamfundenes fremtid, som er rejst her i tinget af det radikale venstre. Jeg skal ikke foregribe behandlingen af denne forespørgsel, men kan da sige, at det konservative folkeparti deler den opfattelse, at der er både erhvervsøkonomiske og menneskelige fordele forbundet med at tillade oprettelse af dertil egnede industrielle virksomheder i de landsbysamfund, der ellers ville blive affolket, skønt de giver en sund ramme om tilværelsen for den enkelte familie. Men det bør ske på grundlag af godkendte byggeplaner og vedtægter. Løsningen kan måske komme til at bestå deri, at man søger at smidiggøre administrationen af sådanne godkendelser fremover.

Det andet synspunkt, som man møder, går ud på, at loven administreres for liberalt. Dette synspunkt kommer bl. a. til udtryk i det lovforslag, vi her har til behandling, idet boligministeren jo i sin begrundelse for at lade boligministeriet omstøde tilladelser, som er givet af amtsrådene eller af byudviklingsudvalgene, udtrykkeligt

nævner et praktisk hensyn, som allerede nu har vist sig under lovens administration.

Om de to forskellige synspunkter, som her kommer til udtryk, vil jeg gerne sige, at de måske for så vidt begge to kan være berettigede, fordi der endnu ikke er indarbejdet en egentlig ensartet praksis — det kunne man for så vidt heller ikke forvente efter så kort tids forløb. Ved bedømmelsen af, hvorvidt en mere ensartet administration kræver en så kraftig centralisation, som den, der her er foreslået, tror jeg, det vil være af betydning for dem, der skal tage stilling til det, at modtage en redegørelse for de hidtil indvundne erfaringer med hensyn til lovens administration.

Den bebudede reform af planlægningslovgivningen sigter jo, sådan som det også fremgår af bemærkningerne, mod en decentralisering af de administrative beføjelser, og det kan derfor forekomme inkonsekvent, at man nu søger at centralisere på et område, hvor decentraliseringen har været gældende, og hvor også perspektivet fremover skal være decentralisering. Om muligt kan de problemer, som motiverer forslaget, løses gennem en kraftigere præcisering i selve lovteksten af de lokale myndigheders retningslinjer; jeg vil i hvert fald gerne bede boligministeren overveje, om der måske på den måde er en udvej for at frigøre boligministeriet for den belastning i form af øget administration, det ellers ville få.

Lovforslaget om sommerhuse og camping er, bortset fra et par enkelte om ikke helt uvæsentlige tilføjelser svarende til det forslag, som den forrige regering fremsatte. Det er et forslag, som efter vort partis mening er nødvendiggjort ikke blot af hensynet til Danmarks indtræden i fællesmarkedet, men også af hensynet til den udvikling, som vi fremover kan forvente, for så vidt angår sikringen af rekreative områder i vort samfund og udnyttelsen af rekreative områder i vort samfund. Hovedideen er jo, at udlejning af sommerhus fremtidig bliver et erhverv, som kræver særlig tilladelse. Det er et erhverv, som i forvejen kun har få udøve-

[Kastrup.]

re, så der sker næppe så meget herved, så meget mindre, som de, der udøver dette erhverv i øjeblikket, fortsat kan gøre det efter lovforslagets bestemmelser. Det er et lovforslag, som først og fremmest lægger vægt på at forebygge og hindre. Vi kan i hovedsagen tiltræde lovforslagets bestemmelser på disse punkter.

Jeg vil dog gerne gøre et par bemærkninger. Den ene er, at jeg ikke håber, lovforslaget vil hindre, at man forøger mulighederne for stationær parkering af campingvogne fremover, når dette blot sker under ordnede forhold. Mange mennesker, ofte mennesker med forholdsvis beskedne indtægter, har stor glæde af at kunne bruge deres campingvogn ikke blot i ferien, men også i weekender og ved højtider.

Det andet, som jeg vil fremhæve, skal være dette, at man i lovforslagene ligesom sporer en tendens hos ministeren og hos regeringen til at foretrække og i og for sig konsekvent fremme en udvikling i retning af, at befolkningen i højere grad bliver lejere og ikke ejere af deres sommerbolig. Ministeren taler om alternativer til den traditionelle form for sommerbolig — ikke supplement, men alternativer. Både ud fra et ønske om, at den personlige ejendomsret i vort samfund kommer til at gælde så mange som muligt, og ud fra menneskelige og miljømæssige synspunkter anser mit parti det for overordentlig væsentligt, at man også fremover i videst mulig udstrækning kan komme til at eje sin egen sommerbolig. For overordentlig mange mennesker betyder dette, at sommerboligen er deres eget hus, som de selv kan indrette, som de finder rigtigt, hvor de kan beplante deres grund på en måde, der svarer til deres egen smag, ganske overordentlig meget, ja, måske det helt afgørende for det rekreative udbytte. Det betyder også meget at have et sted, hvor man kan tage hen uden at skulle spørge andre, om der nu er plads. Der er et helt andet og langt mere menneskeligt miljø i de ejede, end der er det i de udlejede sommerhusområder, ikke blot fordi de er ejede, men også fordi man her møder de samme naboer fra år til år og derved opnår en kontakt, som adskiller sig fra den, man kan få de andre steder.

Ud fra disse synspunkter vil jeg gerne

sige, at vi for vort vedkommende ønsker at arbejde for, at ferieboligen i videst mulig udstrækning også fremover bliver noget, som folk ejer.

De nye bestemmelser om udnyttelsespåbud ved fremtidige erhvervelser af arealer på over 10.000 m² i sommerhusområder kan vel i og for sig ikke siges at være nødvendiggjort af Danmarks eventuelle tilslutning til fællesmarkedet. Det er en bestemmelse, som repræsenterer et nyt princip i dansk lovgivning, og som i virkeligheden åbner mulighed for en slags indirekte ekspropriation, fordi staten kan overtage ejendommen, hvis udnyttelsespåbuddet ikke følges. Bestemmelsen er søgt modereret på forskellige måder i lovforslaget, det skal jeg erkende, men repræsenterer et princip og åbner et perspektiv, som må gøre det nødvendigt for os at anmode om en meget grundig behandling af bestemmelsen, herunder også en grundig belysning af dens baggrund og dens virkninger.

De lovforslag, vi har til behandling, er forslag, som berører forhold for mange mennesker og interessegrupper, og jeg håber derfor, at der vil blive givet så god tid til udvalgsarbejdet som muligt, således at disse grupper kan få lejlighed til at rette deres henvendelser til folketingsudvalget, og således at disse henvendelser kan få mulighed for at indgå i overvejelserne.

Med disse bemærkninger kan jeg tilsi-ge det konservative folkepartis velvillige medvirken til udvalgsarbejdet også om de to her nævnte lovforslag.

Henry Christensen: Jeg vil gerne begynde med at anerkende, ja, jeg vil godt bruge udtrykket rose regeringen — det trænger den vistnok efterhånden lidt til — for dens intention i forbindelse med fremsættelsen af disse lovforslag, idet man har koncentreret sig om de problemer, som man måtte anse for særlig påtrængende i forbindelse med Danmarks markedspolitiske overvejelser. Jeg er på det rene med, at hr. Orla Møller gjorde gældende, at der var noget af det, man nok under alle omstændigheder ønskede gennemført. Jeg kan godt forstå, at hr. Orla Møller har brug for at gøre den bemærkning til indvortes brug, og det skal jeg heller ikke formindske hans muligheder for, men jeg tror, vi forstandigt må aner-

[Henry Christensen:]

kende over for hinanden, at det, som vi føler det som en påtrængende opgave at nå til løsninger på, det er de problemer, der først og fremmest melder sig som helt uundgåeligt aktuelle problemer i forbindelse med dansk tilslutning til fællesmarkedet. Derfor skal jeg også anerkende, at regeringen har afstået fra at følge en række ønsker, som jeg forstår, enkelte andre har haft — da landbrugsministeren ikke er til stede, skal jeg ikke gøre flere bemærkninger hertil.

Hr. Orla Møller understregede en nødvendig og rigtig ting, da han sagde, at det hovedproblem, der melder sig, er spørgsmålet om den erhvervsmæssige udnyttelse af fast ejendom. Det er her, der kan ligge et problem. Også når det gælder de rekreative ejendomme, altså vore sommerhuse, er den fundamentale bestemmelse naturligvis lovgivningen af 1959, der betyder, at vi også efter en eventuel dansk tilslutning til fællesmarkedet bevarer den grundlæggende bestemmelse, at adgangen til erhvervelse af sådanne boliger og sådanne ejendomme beror på en egentlig offentlig eller justitsministeriel tilladelse. Her er situationen altså præcis den samme, uanset hvilken markeds-mæssig beslutning vi træffer, og jeg tror, det er vigtigt — også for at undgå misforståelser nogle steder — at gøre det klart; det ligger som en fundamental bestemmelse bag de andre overvejelser, vi må foretage.

Men det er rigtigt, at der kan rejse sig problemer i spørgsmålet om den erhvervsmæssige udnyttelse koncentreret til de såkaldte rekreative arealer. Her er der imellem regeringen og den del af oppositionen, der udgjorde den forrige regering, enighed om, at særlige foranstaltninger er nødvendige. Derfor svarer det foreliggende forslag til lov om sommerhuse og camping m. v. også i det væsentlige til det forslag, der blev lagt frem af den tidligere regering under betegnelsen koncessionsforslaget. Jeg skal derfor, for så vidt angår denne lovgivning, henvise til de bemærkninger, der allerede dengang ledsagede forslaget. Mit parti har den samme opfattelse, som lå bag ved bemærkningerne dengang. Jeg er vel klar over, at der er et par udvidelser, dels for så vidt angår selskaberne, som jeg må medgive at den seneste offentlige debat har begrundet, og som jeg accepterer, dels hvad angår den

såkaldte udnyttelsesbestemmelse. Jeg må sige, at når man giver den den fortolkning, som hr. Orla Møller giver den, så kan vi godt komme til at snakke om den. Men jeg tror også, der er behov for, at man får præciseret, skal vi sige den opfattelse, hr. Orla Møller gjorde gældende, nok så kraftigt i lovtæksten. Bestemmelsen har måske en lidt videre formulering, end hr. Orla Møllers argumentation for den begrundede. Jeg tror altså, at her er områder, hvor vi ikke vil møde de store vanskeligheder.

Det andet lovforslag er forslaget om erhvervelse af fast ejendom til fritidsformål. Jeg tror, der er almindelig enighed — i hvert fald dækkes den af mit parti — med hensyn til ønsket om, at der sikres befolkningen så gode fritidsudnyttelsesmuligheder som muligt.

Jeg har været stillet over for det lidt besynderlige pludselig at blive kritiseret i et blad, der står hr. Orla Møller nær, for så vidt angår mine interesser for kolonihaverne, og jeg vil gerne også her fra folketingets talerstol have gjort det ganske klart, at både jeg og mit parti har en aldeles klar og positiv indstilling til kolonihavebevægelsen og til den store værdi, der ligger i, at mange, mange mennesker her har kunnet få lov til at råde over deres egen kolonihave. Der er ingen tvivl for mig om, at når man taler miljø og trivsel, så har man her et strålende erfaringsgrundlag for, hvad man kan skabe af godt miljø og kan skabe af god trivsel i forbindelse med fritidsformål. Så håber jeg, jeg har ryddet enhver misforståelse af vejen; den holdning, jeg har på dette punkt, vil også præge den behandling, der bliver lovforslaget til del.

Men der er selvfølgelig andre ting, der søges taget op. Man vil gerne gøre det offentlige meget aktivt i forbindelse med jord-erhvervelserne, og man vil specielt indføre en stærkt øget aktivitet, en slags monopol for det, man kalder de almennyttige selskaber, når det drejer sig om udlejning af sommerhuse. Jeg er med på, at der er perspektiver i det markedspøblem, vi er stillet over for, der gør, at vi også må se på, hvordan vi tackler dette bedst. Jeg deler også den opfattelse, at det er fornuftigt at få skabt så mange alternative tilbud til befolkningen som muligt, men jeg vil nok sige, at når det drejer sig om disse områder, er der én be-

[Henry Christensen.]

tænkelighed, som melder sig; vi må undgå at få monopoliseret også et sådant område — oven i købet samtidig statssubsidieret — mere, end det er højest nødvendigt, idet det vil ske på bekostning af andre muligheder. Jeg vil gerne klart fremhæve, at der er ingen tvivl i mit parti om, at vi ønsker fastholdt mulighederne for, at alle de mennesker, der ønsker det og kan skabe det fornødne grundlag derfor, også kan komme til i fremtiden at erhverve deres egne sommerhuse, deres egne fritidsgrunde. Når hr. Orla Møller henviser til de begrænsninger, der ligger i, at der nu kun er halvandet hundrede tusinde grunde tilbage i de udlagte områder, så er det kun udtryk for, hvad der er udlagt, men ikke for, hvad der kan udlægges. Der er langt større muligheder, og det må vi naturligvis overveje, inden man overhovedet kan begynde at drage konsekvenser i retning af, at der ikke mere er muligheder for og ikke mere tilstrækkelige arealer til; at befolkningen kan komme til at få deres egen sommerhusgrund.

Der er ingen tvivl om heller, at også her, når man taler om miljø og trivsel, er argumentet vældig stærkt for at bevare denne adgang, så længe det overhovedet er praktisk muligt. Når det drejer sig om udnyttelse af vore egne arealer til sommerhusformål og fritidsmæssige formål, er der ingen tvivl om, at vi hidtil har erfaring for, at her ligger nok den miljømæssigt stærkeste og bedste udnyttelsesform, og det må derfor være opgaven at sikre dette, så langt som det overhovedet er muligt.

Man vil jo gerne have mange midler, og man skriver i en bestemmelse, at der skal afsættes 100 mill. kr. om året. Man har lidt på fornemmelsen, at det er sådan en formulering, den nuværende regering har foreslået i den første glade tid, inden man begyndte at blive klar over, at der måske var andre ting, man også skulle tænke på. Det er jo ikke noget nyt, at der kan være behov for midler, men vi har hidtil måttet underkaste dette en økonomisk overvejelse, oven i købet en meget stram økonomisk overvejelse. Det kan være, vi kan lempe her, men det må naturligvis helt anderledes underbygges, i hvilket omfang det skal lempes, og i hvilket omfang vi skal opgive den almindelige parlamentariske kontrol med denne udgifts-

virksomhed. Jeg tager altså forbehold, for så vidt angår omfanget heraf, ikke mindst ud fra samfundsøkonomiske hensyn. Jeg tror ikke, man skal regne med, at skatteydernes midler hænger så løst, at man uden en nøje økonomisk vurdering kan sige: 100 mill. kr. om året.

Der er andre bestemmelser i dette forslag, bestemmelser om forkøbsret og om ekspropriation. Det er klart, at her er der traditionelt i vores jordlovsdiskussioner sprængstof, det er oplagt. Alligevel vedkender jeg mig, at jeg har givet udtryk for og fremdeles mener, at der kan være mening i at drøfte disse bestemmelser ud fra det særlige formål i forbindelse med tilknytning til fællesmarkedet, hvis det er nationale hensyn, der her er en afgørende motivering. Det er ud fra den forudsætning, jeg har sagt og stadig mener, at i dette tilfælde vil jeg nok komme til det resultat, at en forkøbsret er at foretrække for en bestemmelse om tilbudspligt. Det betyder ikke, at jeg ikke kan være enig med hr. H. C. Toft i, at almindeligvis kan en forkøbsret, som jo gøres gældende, når mennesker har truffet en beslutning og en aftale, på begge parter føles som et stærkere indgreb, men hvis jeg har opfattet formålet med bestemmelsen rigtigt, og det beder jeg i hvert fald om senest at få bekræftet under udvalgsbehandlingen, så må jeg komme til det resultat, at man ved at have en forkøbsret kan opfylde sit formål ved at anvende den i langt, langt færre tilfælde, end man måtte reagere på en tilbudspligt, hvis det var det samme formål, der var tale om. Det er ud fra den opfattelse, jeg vedstår, at jeg synes, det er fornuftigere i denne situation at diskutere og måske acceptere forslaget om en forkøbsret.

Med hensyn til forslaget om ekspropriation må man sige på den ene side, at sådan som forslaget er formuleret og også begrundet her i dag, svarer det nok temmelig nøje til, hvad vi har i vores almindelige byudviklingslovgivning og har accepteret dér. På den anden side må man sige, at det kan være svært at se behovet for at have den bestemmelse også i denne lovgivning og det gør jo, at det måske kan være lidt svært at komme op i de helt store højder i argumentation, både for det ene og for det andet standpunkt. Jeg vil egentlig tro, at hr. Orla Møller er enig med mig, men af forskellige

[Henry Christensen.]

grunde mener, at han alligevel skal kaste sig meget stærkt ind i diskussionen til fordel for det ene standpunkt; sådan ligger det nok, og jeg skal derfor ikke gøre forhandlingerne herom vanskeligere end højest nødvendigt.

Derimod bliver jeg nødt til at sige, at det forekommer mig, at det ligger vanskeligere, når vi kommer til forslaget om by- og landzoner. Jeg har forstået, at man ved de to første forslag, jeg nu har behandlet, har brugt både livrem og seler, og det kan måske være forstandigt for at skabe den fornødne tryghed, men hvis det sidste lovforslag overhovedet skal ses i den samme sammenhæng som de to andre forslag, så er det jo ikke bare at bruge både seler og livrem, så er det at bruge to sæt seler og to livremme på én gang, og det er vist ved at være for meget.

Jeg har foreløbig meget svært ved at se, at hr. Orla Møller i den sammenhæng, hvori dette forslag er fremsat, kan give nogen begrundelse, der ikke er dækket ind helt og fuldt af bestemmelserne i de to andre forslag. Derfor bliver man betænkelig, når man læser i bemærkningerne til forslaget § 1, at hovedformålet netop er, at ministeren skal have ret til som princip at ændre de afgørelser, der er truffet lokalt, nemlig de afgørelser, hvor der er givet tilladelser. Det må opfattes som et forsøg på igennem denne bestemmelse at gennemføre en generelt betydelig mere restriktiv politik.

Jeg kunne have forstået, hvis man havde forsøgt at fremlægge mere generelle retningslinjer; et forslag herom kunne underbygges af hr. Orla Møllers argumentation om at sikre en mere ensartet — og efter mit ønske også mere liberal — praksis, end vi nogen steder møder i administrationen af denne lovgivning. Men jeg må bestemt tage afstand fra, at man kommer med en lovgivning, som man motiverer med, at man nu skal gennemføre en generelt strammere praksis på dette område. Der er stadig mening efter vores opfattelse i by- og landzone-lovgivningen, idet der kan være tale om stærke planlægningsmæssige begrundelser, men det må netop være ledsaget af, at man, hvor disse stærke planlægningsmæssige begrundelser ikke nødvendiggør indgreb, administrerer bestemmelserne så liberalt, at man ikke unødigt hindrer udviklingen i en

række af de områder i Danmark, der har mest behov for udvikling og har de største vanskeligheder ved at få udvikling. Det er det, der er problemet. Det fører naturligvis ind i andre og mere vidtrækkende problemstillinger om hele vor landsplanlægnings- og lokaliseringspolitik, og jeg skal afstå fra at tage denne generelle debat op ved denne lejlighed, for det ville nok ikke være rimeligt. Jeg skal bare understrege vort klare synspunkt og det klare sigte, vi har. Mens man i de to første lovforslag gennemfører den fornødne — efter vor opfattelse på visse punkter endda endnu mere vidtgående — sikring af de ting, vi vil have sikret, savner man en argumentation i den retning for denne bestemmelse, og den argumentation, man selv angiver, er i hvert fald i strid med, hvad der efter vores opfattelse bør ske på dette område.

Når hr. Orla Møller derfor tilsiger en velvillig behandling, så håber jeg også, at han tilsiger en saglig behandling, hvor det må være sådan, at afgørende for den endelige gennemførelse af de forskellige bestemmelser må det være, hvorvidt man virkelig har en argumentation i forbindelse med vores markedspolitik, der kan begrunde, at man skal gennemføre disse bestemmelser her og nu. Det er klart, at hvis der er et sådant behov, der ikke er dækket af de foregående lovforslag, så må også vi se på det, men det bør omvendt være lige så klart, at hr. Orla Møllers tilsagn her fra folketingets talerstol også må bestå i, at hvis dette ikke er tilfældet, så bør man ikke benytte denne lejlighed til at indføre en skrap, restriktiv politik, der har helt andre formål end dem, det er rimeligt at behandle ved denne lejlighed.

Med denne sidste, lille modifikation skal jeg i øvrigt tilsige lovforslagene en saglig og velvillig behandling.

Svend Haugaard: Jord er en begrænset vare, som der er stigende efterspørgsel efter, og det er derfor nødvendigt med samfunds-kontrol og ganske bestemte regler for denne begrænsede vares anvendelse. Det radikale venstre er principielt meget positivt indstillet over for et ønske om, at samfundet sikrer sig arealer til rekreative formål — og i det hele taget, at befolkningen får adgang til naturen — og også over for et ønske om en effektiv bremse på den private

[Svend Haugaard.]

jordspekulation. Derfor er vi positive over for disse forslags hensigt, men dermed være ikke sagt, at vi i alle henseender er enige i, at forslagene er rigtige, eller at de på alle områder er tilstrækkelige.

Med hensyn til det første forslag om sommerhuse og camping er vi helt enige i hovedlinjen, men vi mener, at der er en del uafklarede spørgsmål, som der skal ses nærmere på i et udvalg. Det gælder for det første de bemærkninger, der er om foreningernes forhold, som vi synes er ret uklare, og det samme gælder udnyttelsespåbuddet. I denne forbindelse vil vi gerne rejse spørgsmålet, om der kan gives en mulighed for, at man kunne frede en ejendom uden erstatning som et alternativ til at tvinge en sådan ejendom frem til udstykning. Der er nemlig hensyn i forbindelse med slægtsgårde, som man ikke uden videre kan tilsidesætte.

Vi mener også, at de 6 måneders frist for ministeren er en unødigt lang frist. Der må kunne træffes en hurtigere beslutning. Vi er lidt i tvivl om den principielle forskel mellem vor tids meget omfangsrige telte og campingvogne, og om det er rimeligt at gøre nogen forskel i bestemmelserne vedrørende disse to forskellige muligheder for at tilbringe ferien.

Endvidere er vi i tvivl om det formålstjenlige i den centrale myndighed. Har amterne da ikke i medfør af by- og landzonenloven administreret stramt nok, og kunne man ikke forvente, de også i denne henseende ville administrere stramt nok? Er det ikke sådan, at man under alle forhold ville være nødt til at spørge lokalt og få oplysninger lokalt og derved vil få en dobbelt administration?

Lovforslaget om fast ejendom til fritidsformål er vi også helt enige i hensigten med, men vi mener ikke, forslaget på alle måder er omfattende nok eller helt effektivt nok. Vi er som sagt enige i, at samfundet skal erhverve jord til rekreative formål. Vi er endda så enige, at vi mener, at det er bedre at eje og leje ud, end det er at låne til foreninger, og vi ser gerne lidt nærmere på forholdet til de almennyttige foreninger.

Vi giver også tilslutning til en forkøbsret eller en tilbudspligt uden på forhånd at have taget helt endelig stilling til, om det ene eller det andet er det mest formålstjenlige.

Men vi mener, der kan opstå et modsætningsforhold mellem den foreslåede forkøbsret og tinglyst tilbudspligt i landzonerne. Vi deltager meget gerne i udformning af retningslinjerne for, hvordan og hvor en forkøbsret eller en tilbudspligt skal gøres gældende.

Vi vil gerne pege på de ca. 5 pct. af de samlede danske arealer, som er landbrugsjord uden at være pålagt landbrugspligt. Det gælder ikke mindst for Sønderjyllandsområdet — og det har da speciel interesse netop med Sønderjylland i forhold til medlemskab af EF — hvor f. eks. hele marsken er frijord, og hvor man også i højere grad end i det øvrige land har for skik ved arv at udstykke et areal, som så er blevet frijord, fordi der ikke var bygninger på det. Men også i den øvrige del af landet er der meget store områder, som er frijord. Det drejer sig dels om arealer, som aldrig har haft landbrugspligt, hede eller senere opdyrket eller tilplantet hede, dels om arealer, som man i en liberal periode har frigivet for landbrugspligt, enge, mose, krat, strandenge samt arealer tilhørende ejendomme under 2 ha, som med den nye landbrugslovgivning automatisk blev fritaget for landbrugspligt.

Ofte har disse arealer meget stor rekreativ værdi, og der er en meget voldsom efterspørgsel efter dem. Det er blevet et statussymbol, at man har sit eget jagt- eller fisketerræn, og det er klart, at med stigende efterspørgsel kommer der stigende pris. I mange tilfælde kan man se, at et sådant areal af en landbrugsejendom, som ikke er egnet til landbrug, får en væsentlig højere pris, fordi det er rekreativt, end den egentlige landbrugsjord har. Og så er vi jo inde i et voldsomt pres fra landbrugere, der har disse arealer og ikke anvender dem landbrugsmæssigt, for at få ret til at udstykke dem og få den meget større indtægt ind for disse arealer.

Der findes i tusindvis af større og mindre arealer af den art, dels med, dels uden landbrugspligt, som er velegnede til rekreative formål og derfor underkastet en meget stærk privat efterspørgsel. Jeg mener endda, at man kan konstatere en tendens til at tilplante i den hensigt, at det ikke længere skal være landbrugsegnet, så man på et senere tidspunkt kan få lov til at frasælge til rekreativt formål og dermed få en højere

[Svend Naugaard.]

pris for jorden. Disse forhold er af meget stor samfundsmæssig vigtighed, dels fordi de nye ejere sjældent er så gæstfrie som de tidligere — landbrugere har været forbavsende gæstfrie igennem årene, nu kommer der meget let et forsøg på at hindre adgang — dels fordi sådanne private øer hindrer større, sammenhængende samfundsplaner, og endelig fordi det er meget svært at holde styr på, hvem disse arealer handles til, og så er vi i hvert tilfælde midt inde i EF-problematikken.

Det radikale venstre er absolut positivt over for et forsøg på at få kontrol over disse arealer. Jeg vil gerne indrømme, at i mange tilfælde er der landbrugsarealer, som var bedst egnede til tilplantning, jorder af så lav bonitet, at de ikke længere er landbrugsmæssigt kurante. Og det kan jo være særdeles samfundsgavnligt at tilplante dem, når man ellers tager et passende hensyn til landskabsmæssige og landbrugsmæssige værdier. Men de bør, hvis de ikke overtages af samfundet, fortsat høre til et landbrug, for at vi på den måde ved, hvor vi har dem.

I samme forbindelse må vi nævne skove, plantager — også dem, der ejes af aktieselskaber — visse dambrug o. s. v., som der heller ikke er tilstrækkelig kontrol med. Endvidere må vi nævne det forhold, at kravet om bygninger til en landbrugsejendom, som er tænkt som et sikkerhedskrav, i visse tilfælde bliver det modsatte. Hvad siger man f. eks. til et ønske om at udstykke nogle få hektarer fra en landbrugsejendom for at oprette en ny landbrugsejendom. Man siger, man vil oprette en sostald på en 3-4 ha. Tilfældigvis er det de 3-4 ha, der er mest rekreative på den ejendom, de skal udstykkes fra. Hvor længe varer det, inden sostalden er omdannet til gildesal? Jeg tror ikke, det varer så forfærdelig længe. Det er ting, vi er nødt til at tage med i vore betragtninger.

Et andet vigtigt problem ikke mindst i forbindelse med EF-medlemskab opstår, hvor man lader hele landbrugsejendomme gradvis blive til ødegårde i landbrugsmæssig forstand. Det gælder især langs den jyske vestkyst, hvor ikke-landmænd erhverver landbrugsejendomme, hvad de har lov til, hvorefter mange af dem køber tillægsjord, hvad de som ejer af landbrugsejendom også

har lov til. Derefter går jorden gradvis ud af drift; i mange tilfælde er den eneste mindelse om landbrug et par rideheste, der græsser der, hvad man faktisk ikke har lov til, men det er meget svært under de nuværende forhold at fastholde dyrkningspligten, især hvor det drejer sig om landbrugsjorder, som ikke er helt i top. Jord og udhuse forfalder, men stuehuset, det bliver sat i stand, undertiden med stråtag og det hele. Og denne fornemme sommerresidens er tilmed fritaget for amtsbeskatning. Hvor længe er vi i stand til at fastholde, at dette er landbrug med særlige restriktioner for køb og salg? Der er landbrugspligt på dem, ja vel, men hvor længe kan vi i tilfælde af EF-medlemskab fastholde, at det ikke er ødegårde set ud fra EF's synspunkt?

Jeg ser gerne en begrænsning i ikke-landmænds ret til at erhverve landbrugsejendomme i det hele taget, men på dette område er der i hvert tilfælde grund til at være opmærksom.

Forslaget om ekspropriation skal vi ikke afvise, men vi må da sige, at det ikke altid fremmer en frivillig aftale, og at jorden heller ikke altid bliver billigere af ekspropriation, der sker vel snarere det modsatte. Vi må også pege på, at det måske kunne være lige så påkrævet at gennemføre ekspropriationen i særlige tilfælde, hvor private interesser hindrer en samfundsplan, en større, samlet samfundsplan for et rekreativt område i landzone.

Mest betænkelig er vi nok ved de administrative forhold. Dels delingen af de 100 mill. kr. mellem tre ministerier, som så skal ud på indkøb i konkurrence indbyrdes måske og sandsynligvis i konkurrence med kommunerne og med foreninger med statslån. Til gengæld skal hele forkøbsretten sortere under boligministeren, når det gælder rekreativt område, mens landbrugsministeren har den tinglyste forkøbsret til landbrugstormål. Mon ikke det var værd at tænke over lidt koordination på dette område? De fleste ministerier lige fra kirke- til forsvarsministeriet har større eller mindre jordarealer. Jeg mener at kunne påvise, at der ofte er helt urimelige eksempler på dårligt samarbejde, dårlig koordination og dermed dårlig udnyttelse af samfundets jord. Hvis et ministerium først har fået et

[Svend Haugaard.]

jordareal under sig, så ruger man nidkært over det og kan ikke afstå det til andet samfundsformål.

Fra radikal side har vi gentagne gange peget på et ønske om en jordbank som et centralt, administrativt organ for al statsjord. Denne sag vedrører ikke direkte EF-medlemskab, men den er så afgørende for en fornuftig administration af de offentlige jordarealer, at vi har i sinde at rejse spørgsmålet i udvalget, og vi kan i hvert fald ikke gå med til en forværring af den nuværende manglende koordination.

Vore betænkeligheder vedrører altså især de administrative forhold, spørgsmålet, om man i tilstrækkelig grad kan sikre de nu frie arealer, og spørgsmålet om, hvorvidt sommerhusarealerne til udlejning i tilstrækkelig grad er sikret. Men dette sidste spørgsmål vil vi specielt gerne drøfte i udvalget. Vi mener ikke, som det er fremhævet fra hr. H. C. Tofts og fra hr. Henry Christensens side, at de 100 mill. kr. er for meget. Vi kunne ønske, der afsattes større beløb til det, at der var råd til større beløb. Vi vil pege på, at der er visse ting, der kunne tyde på, at fredningsstatningerne, som de nu praktiseres, er forkerte, og at der måske var et og andet at tjene på det punkt, som kunne anvendes til opkøb af jord til samfundsformål.

Endelig er der det sidste lovforslag om ændring af lov om by- og landzoner. Vi er meget stærkt i tvivl om forslaget's berettigelse. Vi finder, at argumenterne for det er meget svage. Som hr. Hastrup sagde, skal vi snart drøfte by- og landzonenloven ud fra en anden synsvinkel, og jeg skal heller ikke tage forskud på denne drøftelse, men vi har altså svært ved at se noget behov i forbindelse med EF-medlemskab, og set ud fra andre hensyn mener vi, at den foreslåede ændring går i direkte forkert retning.

Jeg skal som de andre ordførere naturligvis tilsige både saglig og så vidt muligt hurtig behandling i udvalget.

Maigaard: Jeg skal afstå fra at følge tingets skik og genfortælle forslagene, og jeg skal også afstå fra at diskutere detaljer, da dette jo er en førstebehandling, men jeg vil gerne på mit partis vegne gøre fire mere principielle betragtninger om de lovforslag,

der er fremsat, og om den sammenhæng, som de præsenteres i.

For det første vil jeg godt sige, at det jordproblem, som vi står over for, er skabt først og fremmest af den hurtige vækstproces i samfundet, det er skabt af en række politiske undladelssynder, ikke mindst VK-partiernes i 1963, men det er ikke skabt — og det er det afgørende for den diskussion, vi fører — det er ikke skabt af fællesmarkedssituationen. Det jordproblem, vi står over for, har medført, at man har planlagt dårligt, det har medført, at enkeltpersoner har inddraget gevinster af ganske betragtelig størrelsesorden — gevinster, som gør, at det, man snakker om ved en overenskomstssituation, er pebernødder i forhold til det, der er hentet hjem. Det har været et bidrag til inflationen, og det har lagt en omkostningsbyrde på en række arealer, ikke mindst i byzonerne, som fremtiden vil komme til at trækkes med og trækkes dyrt med. Fællesmarkedsproblematikken ændrer ikke noget herved, fællesmarkedsproblematikken skærper måske jordproblemerne en smule, men fællesmarkedet har ikke skabt disse jordproblemer. Jeg bemærkede, at hr. Orla Møller i sin tale var inde på dette problem og kom til denne erkendelse. Jeg noterer mig herved det, der efter min mening var det eneste lys i hr. Orla Møllers tale.

For det andet vil jeg sige, at når man lancerer jordlovene som fællesmarkedsløve og knytter dem sammen med fællesmarkedsproblematikken, så er det et slør, man lægger over den realitet, der skal lovgives over, og det skyldes vel, at regeringen er så ivrig for med disse lovforslag at inkludere, ikke mindst til VK-partierne. Jeg mærker mig som noget interessant, at en fællesmarkedsproblematik meget hurtigt bliver til en problematik, hvor socialdemokratiet inklinerer til højre. Jeg vil imidlertid gerne sige, at socialistisk folkeparti er villig til at deltage i en jordlovgivning. For os er det ikke lanceringen, det er ikke etiketten, der er afgørende, men det er lovforslagenes indhold, som vi vil lægge vægt på og bedømme dem på.

Som min tredje principielle bemærkning vil jeg sige, at jordlovsproblemet er et omfattende problem, som har mange led, og det kan kun løses gennem en helhed af jord-

[Maigaard.]

lovsforslag. Jeg mærkede mig, at den daværende socialdemokratiske ordfører, hr. Kaj Andresen, i 1968, da man behandlede lov om by- og landzoner, var inde på denne betragtning, at en jordpolitik er en helhedspolitik. Hr. Kaj Andresen sagde dengang — jeg tillader mig at citere fra Folketingstidende 1968-69, sp. 2115 — at man kunne betragte de da foreliggende regeringsforslag som det:

„første beskedne bidrag til en ny jordlovgivning. Jeg siger udtrykkelig bidrag, for det er jo slet ikke som i 1963 en samlet jordreform, men kun en lille del heraf, vi i dag behandler. Også det kan man undre sig over og beklage, for så vidt jeg erindrer, har man netop fra visse regeringspartiers side tidligere hævdet, at jordlovene var en helhed og måtte ses i sammenhæng, og det er jo helt rigtigt“.

Jeg er sådan set enig med den helt principielle betragtning, hr. Kaj Andresen dengang lagde frem, og jeg kunne godt tænke mig at vide, om denne betragtning, at jordlovgivningen er en helhed, netop fordi den må sætte ind over for et omfattende sæt af problemer, er et synspunkt fra den glade oppositionstid, eller om det er et synspunkt, som man vil fastholde som det saglige standpunkt, det rent faktisk er, når man står over for problemerne.

Jeg vil i al fald sige, at de forslag, vi har for os her, og de to, der blev behandlet i tirsdags, ikke udgør en helhed. De udgør en udmærket ramme for den videre forhandling, og de er i al fald bedre end det koncessionsforslag, som VKR-regeringen foreslog på det sidste. Det koncessionsforslag, som den daværende boligminister Hastrup fremsatte, kan vel nænsomt karakteriseres som en krydsning mellem en enlig svale og en tynd kop te.

Jeg synes om sagt, at de forslag, der ligger for os, udgør en udmærket ramme for den videre forhandling, men jeg synes kun, at man sætter ind over for ét eller ganske få af elementerne i jordproblemet, der netop,

som jeg har været inde på, er mangesidigt. Så vidt jeg kan se, erkender man det i socialdemokratiet og i regeringen. Jeg vil da gerne pege på, at regeringen har været inde på det og har diskuteret at fremsætte jordforslag på flere områder end dem, der er behandlet i de foreliggende lovforslag. Jeg kan forstå, at landbrugsministeren har søgt at komme igennem med dels 7 forslag til skærpelse af landbrugslovene og dels 4 forslag til ændring af loven om statens udlån til jordbrugsmæssige formål. Så vidt vi kan se af pressens referat af disse forslag, som altså er kvant i dølgsmål i regeringen, er der tale om tanker, som på en række områder forekommer os interessante, og som efter vor mening burde inddrages i overvejelserne. Jeg har også bemærket, at en ellers så udpræget markedstilhænger som hr. Risgaard Knudsen i tidsskriftet Ny Politik har fremlagt tanker, som er interessante i denne sammenhæng, og jeg vil godt føje til, selv om det er lidt uden for sammenhængen med regeringens overvejelser, at nogle af de ting, hr. Svend Haugaard fik nævnt, jo var ganske tankevækkende i forbindelse med jordspørgsmålene.

At regeringen har overvejet at supplere sine forslag, fremgår også af en artikel, som statsministeren har fået offentliggjort i dagbladet Politiken den 16. februar d. å. Her tales der om mange gode sager, og der stilles bl. a. i udsigt, at der vil komme et forslag om ekspropriationsret for jord til boligformål og en styrkelse af bolig- og byggefonden. Men så vidt jeg kan forstå, er der siden den 16. februar sket det, at disse gode tanker er henvist til en i bedste fald uvis fremtid. Regeringen har i al fald givet indtryk af en vaklen over for disse problemer, formodentlig fordi jordlovsudspillet er så intimt forbundet med et udspil til VK-partierne, et taktisk udspil til VK-partierne.

For at bidrage til at fylde nogle af de huller i lovgivningen, som står tilbage, når regeringsforslagene i en eller anden form er gennemført, vil socialistisk folkeparti inden den 15. marts foreslå ekspropriationsadgang

[Maigaard.]

til boligformål og foreslå, at statens bygge- og boligfond, hvad beløb angår, føres tilbage til det gamle stade, den havde, da vi lavede den i sin tid, altså sætte en streg over den nedskæring, som VKR-regeringen gennemførte, og føre loven tilbage til det, som vi indgik forlig om i perioden fra 1966 til 1968. Og jeg går da ud fra, at socialdemokratiet ikke vil afvise at stå ved den gamle aftale, om den sum penge, der bør være i statens bolig- og byggefond.

Sagen er jo den, at den bedste måde at føre jordpolitik på i et kapitalistisk samfund, det er ved at have penge. Det virker, og det skal man have. Mange af lovbestemmelserne er i virkeligheden kun støtteforanstaltninger i forhold til dette at have penge. Har man ingen penge, så kommer man ingen vegne. Til de mennesker, som siger, at staten har ikke råd til dette, er der vel at sige som en generel betragtning, at de penge, som det offentlige bruger til jordkøb, det er i virkeligheden penge, som skulle skrives på samfundets sparekonto. For så snart offentlige myndigheder har hånd i hanke med jorden, kan den være prisførende, og det vil igen sige, at man kan hindre en del af den inflation, en del af den grundprisstigning, som er en byrde for hele samfundet, og som ikke er til gavn for ret mange andre end de folk, som har et kontant udbytte af det.

Så meget om os selv. Jeg vil godt føje til, at vi i socialistisk folkeparti venter med spænding på finansministerens forslag om en skærpet kapitalvindingsafgift, og vi tror også, at kulturministerens tanker om naturfredning, som jo må komme her inden den 15. marts, vil interessere os og bør ses i den sammenhæng, vi drøfter her.

For det fjerde er det, som jeg tidligere har været inde på, ikke fællesmarkedet, der har skabt det problem, som vi diskuterer her, men alligevel er fællesmarkedet i al fald delvis for VK-partierne blevet en motivering for at støtte lovgivningen. Jeg vil gerne gøre, hvad jeg kan, for at punktere den ballon, der sættes op her, for begrundelsen er ikke rigtig. Jeg synes for det første, at den diskussion, der har været mellem hr. Henry Christensen og statsministeren om en betinget vedtagelse af lovene, viser, at det ikke først og fremmest er et fællesmarkedsprojekt, regeringen søsætter. Hr. Henry Christensen har

jo foreslået, at lovene kun skulle træde i kraft, hvis tilhængerne, hvad der jo er lidt sandsynligt, vinder folkeafstemningen om fællesmarkedet. Det har statsministeren afvist, og han har i Politiken for den 16. februar i den før omtalte artikel sagt:

„Vi har den opfattelse, at jordlovene skal gælde, hvad enten vi kommer i EF eller ej.“

Det synes jeg er godt at holde fast ved, dette er ikke først og fremmest et fællesmarkedsprojekt.

Den anden bemærkning, jeg godt vil gøre, ikke mindst til VK-partierne, er, at jeg kunne forstå, at man kom og sagde: indskrænkningerne i den fri etableringsret er motiveret af fællesmarkedet, det kunne jeg forstå, det var der logik i, men jeg kan ikke forstå, ja, jeg kan for min død ikke begribe, hvordan det, som ministeren kalder en aktiv, rekreativ politik med et bredere socialt sigte, hvordan en sådan politik kan forbindes med fællesmarkedet og kan motiveres med fællesmarkedsproblematikken. Jeg kan simpelt hen ikke forstå det, og jeg vil bede VKs 3 ordførere om at prøve at forklare først det høje ting og dernæst offentligheden, hvordan de forbinder denne aktive, rekreative politik med et bredere socialt sigte med fællesmarkedsproblematikken. Jeg kan ikke se det.

Jeg synes, det er ganske spændende, for det lader sig jo ikke nægte, at når vi i dette samfund har et jordproblem, så skyldes det i ikke ringe grad, at VK-partierne ganske uansvarligt førte den linje, de gjorde i 1963, dengang vi skulle stemme nej; hvis vi var i tvivl; nu er det jo ligesom lidt anderledes, kan jeg forstå.

Nu i 1972 fremsætter regeringen nogle forslag, som indeholder nogle ganske spændende mekanismer, og dér vil jeg gerne spørge om VK-partiernes stilling til to af mekanismerne, som forekommer mig at være helt principielle i jordlovsdebatten. Det ene er denne mekanisme med udnyttelsespåbud. Det er en meget, meget interessant ting, fordi det jo er rigtigt, at grænsen mellem dette at påbyde, at man udnytter en grund, og en ekspropriation er flydende. Derfor vil jeg gerne være helt på det rene med, hvor VK-partierne står i forhold til denne mekanisme i jordlovgivningen.

Den anden mekanisme, som jeg synes er

[Maigaard.]

meget spændende, og som i og for sig kunne bruges generelt ikke bare i den begrænsede form, boligministeren foreslår den i, er kombinationen af forkøbsret, af tinglysning af forkøbsretten, af ekspropriationsretten og af offentlige midler til opkøb. Jeg vil umådelig gerne vide, hvordan VK-partierne egentlig stiller sig til dette. For der er jo fra VK-partiernes side blevet danset meget trippevals i dag, og jeg må tilstå, at hr. Henry Christensens indlæg bragte mine tanker hen på Carl Ewalds ål, der måtte sno sig.

Men jeg synes alligevel, vi har krav på at få at vide, hvor vi står i dette her. For hvis det er sådan, at VK-partierne kan acceptere kombinationen af forkøbsret, som tinglyses, som kombineres med ekspropriationsret, og offentlige midler til opkøb af jord — og så skal man i øvrigt gøre det uden dette piveri og uden at sige, det har noget med fællesmarkedet at gøre, for det har det jo ikke — så står vi ved en milepæl i den danske jordlovgivnings historie, og det ville jeg egentlig godt have konstateret.

Jeg håber derfor, det vil være muligt at få et nogenlunde præcist svar vedrørende disse to jordpolitiske mekanismer, som jeg har peget på her, dels fordi jeg synes, at offentligheden har krav på nogenlunde præcis besked om, hvad det drejer sig om, dels fordi jeg synes, at fællesmarkedsproblematikken bruges lidt vel skamløst til at sløre det, der måske er et politisk skifte.

Jeg ved godt, at afdøde Aksel Larsen sagde, at man ikke skulle forstyrre Guds skabning, når den skifter ham, men jeg kan nu ikke dy mig alligevel, så jeg vil gerne have et svar på mit spørgsmål.

Til sidst skal jeg sige, at det beløb, der er nævnt, de 100 mill. kr., vil vi meget gerne drøfte og sikre, at de kommer på finansloven i de år, der kommer. Det er et hovedpunkt for os, og jeg vil meget, meget gerne slå en stor streg under det, hr. Svend Haugegaard sagde om de 100 mill. kr. Jeg er enig med ham i, at det meget let kan gå hen og blive et for lille beløb.

Boligministeren (Helge Nielsen): Jeg vil gerne indledningsvis takke alle ordførere for tilslutning; jeg havde den fornøjelse, at heller ikke hr. Maigaard jo egentlig havde kri-

tik imod indholdet af disse tre lovforslag, og det må jeg altså klart sige tak for.

Jeg kan sige til hr. H. C. Toft, at det er rigtigt, som også hr. Hastrup senere gav udtryk for det, at VKR-regeringen har påbegyndt det arbejde, der nu her er videreført, og vi fra den socialdemokratiske regerings side har jo også klart understreget, at det ikke var tilstrækkeligt; vi har udbygget de forskellige bestemmelser med en række nye ting, som efter vor opfattelse set som et samlet hele nu skulle give sikkerhed over for presset på de rekreative områder i forbindelse med vort eventuelle medlemskab af fællesmarkedet.

Hr. H. C. Toft var noget i tvivl i spørgsmålet tilbudspligt og forkøbsret og mente, det i øvrigt var bedre med tilbudspligten end med forkøbsretten. Jeg kan sige, at når vi har valgt forkøbsretsordningen, er det, fordi den er mindre administrativt belastende end tilbudspligtsordningen, og problematikken omkring den beskyttelse af de rekreative områder, som forslaget tilsigter, er en helt anden end problematikken omkring byudviklingen, og derfor kan man ikke med rette henvise til vores lovgivning fra 1969 i denne forbindelse. Efter regeringens opfattelse kan det tilstræbte formål med lovforslaget altså bedst opnås gennem en forkøbsretsordning.

Også spørgsmålet om ekspropriation har hr. H. C. Toft og flere andre beskæftiget sig en del med, og jeg vil godt understrege det, som også hr. Orla Møller understregede, at tanken både med forkøbsret og ekspropriation er at sætte ind på de områder, hvor planlægningen skal foregå. Det er altså tanken, at disse rekreative arealer, det være sig den ene eller den anden form for rekreative arealer, skal opkøbes af det offentlige, så vi sikrer os, at vi kan få disse arealer, at ikke enkelte stiller sig hindrende i vejen, ødelægger vore muligheder for den planlægning, der er tale om. Jeg tror, det var hr. H. C. Toft, der godt ville se lidt mere på den planlægning, og jeg vil gerne drøfte videre, når vi kommer til udvalgsarbejdet, hvorfor vi har denne opfattelse.

Flere af ordførerne har været inde på spørgsmålet om den enkelte families fortsatte mulighed for at erhverve eget sommerhus; jeg vil meget klart understrege, at der ikke i denne lovgivning er nogen hensigter i

[Boligministeren.]

retning af at forbyde den enkelte at få sit eget sommerhus. Som det er sagt, er der i øjeblikket 150.000 sommerhuse, og der er 150.000 grunde, hvorpå der kan bygges nye sommerhuse. Jeg vil også understrege, som jeg gjorde det i markedsudvalget, da spørgsmålet blev rejst, at bliver der behov for flere arealer til private sommerhuse, vil det være muligt at udlægge sådanne nye arealer.

Jeg vil også i den forbindelse sige, at jeg glædede mig meget over hr. Henry Christensens tilslutning til kolonihavebevægelsen og de rosende bemærkninger om det gode miljø, der her var skabt ikke på ejet, men på lejet vilkår. Jeg er enig med hr. Henry Christensen i, at det ikke er afgørende for miljøet og for udviklingsmulighederne, om man ejer jorden, eller om man kun har lejet den; det er der jo klare beviser for. Men der skal altså være muligheder for begge grupper, og vi må vel også klart erkende, at det ikke er alle borgere i dette land, der har eller måske i den nærmeste fremtid vil få råd til at anskaffe sig eget sommerhus. Derfor må der også være muligheder for, at de kan få kollektive ferietilbud igennem de forskellige former, der er ridset op; og på den jord, som staten vil opkøbe og leje ud til de almennyttige foretagender.

Må jeg med henblik på ændringerne i zonenlovgivningen, som både hr. Hastrup og flere andre, senest hr. Svend Haugaard, var inde på, sige, at det er rigtigt, vi i meget nær fremtid får en drøftelse af zonenlovgivningen i relation til selve ordningens administration, om den er for restriktiv, eller den er for liberal. Fra regeringens side har vi ment, at de tre forslag var en helhed, og ændringerne i zonenloven må ses i forbindelse med mulighederne, som jo også hr. Svend Haugaard ridsede meget stærkt op, på de frie arealer, moser og andre arealer, som er udsat for et vældigt pres. Dette pres kunne måske nogle steder få amterne med den nuværende administration til at bøje sig ud fra økonomiske hensyn eller i hvert fald imod det nationale hensyn, og det er i dette billede, forslaget til ændring af zonenloven skal ses. Også her vil vi gerne i udvalgsarbejdet komme med nogle eksempler og en statistik over, hvordan udviklingen er foregået.

Det er jo nok rigtigt, at vi skal have en

ensartet administration, men vi skal vel også her tilgodese det, der klart blev givet udtryk for, da by- og landzonelovgivningen i sin tid var til behandling, at administrationen helt skal være afhængig af det område, der er tale om, om det er et tæt befolket område, eller det er et tyndt befolket område. Det, vi har villet med ændringerne, er altså at give ministeriet denne mulighed for en mere ensartet planlægning under hensyn til områdets struktur og også en administration, der kan gøre det muligt at tage de nationale hensyn og altså ikke køre ind i de andre problemer.

Dernæst er der spørgsmålet om campingvogne, og dér vil jeg henvide til hr. Orla Møllers bemærkninger som første ordfører, idet han jo ganske klart redegjorde for hensynet og hensigten med disse campingbestemmelser. Det er tanken, at vi vil uddelegere disse beføjelser, men også det må vi vende tilbage til under udvalgsarbejdet.

Jeg vil dog sige til hr. Svend Haugaard, som spurgte, hvor forskellen på telte og campingvogne egentlig lå, at hvis hr. Svend Haugaard havde læst Berlingske Tidende i søndags — hvor man i sine beklagelser over nogle af disse ting sagde, at man måtte jo også regne med, at der var nogle campingvogne, man kun kunne transportere på blokvogne, og de kunne ikke spændes bag ved en normal automobil — så tror jeg, han ville have klar fornemmelse af, at der kan være en virkelig forskel imellem et telt og en campingvogn.

Men jeg vil altså understrege endnu en gang, at meningen med disse bestemmelser er, at man vil hindre, at der utilsigtet opstår sommerhuskolonier på områder, som vi ikke ønsker der skal være sådanne kolonier på, men langtidscampisterne skal fortsat have deres muligheder på de campingpladser, som er indrettet og godkendt dertil, således at camping kan ske på en forsvarlig og rigtig måde og på en sådan måde, at der også er plads til korttidscampisterne på disse pladser; det vil jeg gerne understrege meget kraftigt, fordi der har været mange misforståelser i den henseende.

Jeg må til hr. Henry Christensen sige generelt tak for rosen på regeringens vegne. Der var ikke mange ting i hr. Henry Christensens bemærkninger, som jeg ikke kan erklære mig enig i. Der var spørgsmålet om

[Boligministeren.]

de almennyttige selskaber, som også andre ordførere var inde på. Det er ikke her tanken, at der skal ske en monopolisering. Jeg tror også, at dette spørgsmål egner sig bedre til en drøftelse under udvalgsarbejdet end her ved første behandling, men jeg vil dog sige klart, at disse bestemmelser kan virke diskriminerende, og det er vel årsagen til, at vi har givet bestemmelserne den ordlyd, vi har, men vi vil da gerne drøfte spørgsmålet mere igennem i et udvalg. Må jeg sige yderligere til hr. Svend Haugaard, at jeg er enig med ham i, at hvad angår spørgsmålet om at eje og leje jorden, er det netop, som det er understreget i forslaget, hensigten, at staten kan købe jorden og eje jorden og leje den ud til de rekreative formål, der er tale om. Jeg tror, at på den måde har man større muligheder for at undgå den spekulation, der ellers vil komme i disse områder, end hvis man videresælger jorden til rekreative profitområder. Det vil altså sige, at vi i høj grad vil arbejde med non profit-foretagender på de lejede jorder.

Jeg vil understrege endnu en gang, at jeg egentlig ikke forstod hr. Svend Haugaards konklusion, hvor hr. Svend Haugaard sagde, at han var meget betænkelig ved de foreslåede ændringer i zoneloven, og at de gik i den forkerte retning. Jeg vil gentage, at jeg synes, hr. Svend Haugaards malende, men rigtige beskrivelse af de frie jorder, engene, markerne, øerne og den risiko, der lå i disse områder, netop betingede, at vi skulle lave nogle ændringer i zoneloven, for det er jo netop disse områder, der er risikofyldte med lovgivningen, som den i dag er. Det er altså hensigten fra regeringens side at klare netop de problemer, som hr. Svend Haugaard her var inde på.

Flere af ordførerne har sat spørgsmålstegn ved de 100 mill. kr., og det har været så godt afbalanceret, at nogle synes, det er for meget, og andre synes, det er for lidt, men der er vel heller ingen, der på nuværende tidspunkt kan afgøre, om det er det ene eller det andet. Det er jo sådan, at denne sum hvert år skal optages på finansloven; der bliver altså lejlighed til at bestemme ud fra de erfaringer, man nu kan drage, hvor mange penge vi skal bruge her. Det må altså være erfaringerne, der skal ligge til grund for vor beslutning senere hen.

Jeg er meget enig med hr. Svend Haugaard i hans bemærkninger om den indbyrdes konkurrence mellem de jordopkøbende instanser. Det er ikke hensigten, at der fortsat skal være en sådan, hvis man mener, der har været denne indbyrdes konkurrence, hvad der måske er et og andet der kan tyde på. Men det er netop spørgsmålet om at koordinere kræfterne her, koordinere alle samfundets kræfter i opkøb af jord, spørgsmålet om de forskellige ministres, spørgsmålet om kommunernes, spørgsmålet om andre offentlige instansers opkøb af jord; om det skal hedde en jordbank eller et jordfond, eller man bare skal sørge for, at der sker en sådan koordinering, kan for så vidt være underordnet, men jeg er enig i det rigtige i den bestræbelse; det er da også drøftet ret indgående i regeringen og i det udvalg, der har tilrettelagt denne lovgivning.

Til hr. Maigaard har jeg ikke mange bemærkninger. Hr. Maigaards indlæg gjaldt jo i højere grad spørgsmålet om de lovforslag, der endnu ikke er fremsat, end de lovforslag, der her er til debat. Hr. Maigaard venter spændt på den kommende lovgivning, og jeg kan da sige, at spændingen vedrørende finansministerens og kulturministerens lovforslag vil ret så snart blive udløst.

Hr. Maigaard stillede mig det direkte spørgsmål, om vi var blevet afslappede med hensyn til ekspropriation til boligformål eller til spørgsmålet om en styrkelse af bolig- og byggefonden, og om regeringen vakler på dette punkt. Jeg tror, jeg har givet ganske klart udtryk for, at det gør regeringen ikke. Jeg tror heller ikke, den lovgivning på boligområdet, som allerede har fundet sted i de første 4 måneder af regeringens tid, tyder på, at vi vakler, og vi vil da også gå videre. Vi kan ikke nå at fremsætte forslag på de to områder, som hr. Maigaard her efterlyser, men vi har klart givet udtryk for, at disse forslag vil komme i næste samling. Jeg tror, jeg har svaret på det også på et tidligere tidspunkt under udvalgsarbejdet, så der kan ikke for hr. Maigaard herske tvivl om, at regeringen er fast også i dette spørgsmål; vi vakler ikke, men der må altså være lidt tålmodighed på dette område.

Jeg vil endnu en gang takke for den velvillige behandling. Vi skal i hvert fald gøre, hvad vi kan for at klare alle de mange spørgsmål, der allerede er opstået, og dem,

[Boligministeren.]

der vil komme, i et kommende udvalgsarbejde.

Orla Møller: Når man tænker på de hede debatter, der inden for de sidste 10-15 år har fundet sted omkring jordlovgivningen i Danmark, er det vel egentlig lidt af en begivenhed, der er sket ved disse forslagsbehandling her i dag. Det er i hvert fald karakteristisk, at vi både i vurderingen af situationen og i forsøg på at finde løsninger er nået meget langt frem ad vejen til en enighed. Jeg er da godt klar over, at der stadig væk efter ordføretalerne i dag består adskillig uenighed, men jeg synes nok, det er værd at få noteret, at det har ikke været spildt at diskutere igennem årene, da vi dog er nået frem til et resultat.

Jeg har nogle ganske få bemærkninger at gøre i forbindelse med ordføretalerne. Der er for det første spørgsmålet om, hvorvidt enkelte borgere stadig væk skal og kan have muligheder for at købe deres eget sommerhus. Det er en helt given ting, at de forslag, der ligger her, rummer denne mulighed, og det er lige så givet, at der er ingen, der ønsker at fjerne denne mulighed. Men det er altså nødvendigt at gøre opmærksom på, hvad boligministeren også gjorde, at der er nogle, der, selv om de ikke har råd til at nedsætte sig i et sådant sommerhus, bør have mulighederne for at være med. Det er altså også det, der er taget hensyn til.

Jeg skal sige tak til hr. Henry Christensen for de meget venlige bemærkninger. Det er længe siden, jeg er blevet strøget så venligt mod hårene; det var næsten lige ved at være behageligt. Med hensyn til interessen for kolonihaverne vil jeg gerne være med til til enhver tid at kappes med hr. Henry Christensen. Jeg er helt enig i de bemærkninger, der blev gjort om disse ting, og jeg anser det for at være et meget væsentligt spørgsmål at få arbejdet med.

Der er to ting til i hr. Henry Christensens indlæg, jeg godt ville sige lidt om. Det er for det første spørgsmålet om de 100 mill. kr., der er afsat. Der står i lovforslaget: inden for dette beløb, og det har jeg i hvert fald læst på den måde, at det betyder, at der foretages en afvejning af i hver enkelt situation, hvorvidt det er rimeligt og rigtigt at

anvende midlerne, og at det på samme måde er rimeligt, at man opgør erfaringerne med hensyn til behov og krav, efter at der er gået et års tid. Jeg er helt enig med boligministeren i hans bemærkninger om, at der er varierende opfattelser af, hvor det beløb skal ligge. Lad os lade det stå og så gøre erfaringerne med, hvor meget der bliver behov for.

Det andet spørgsmål, som jeg godt ville tage lidt fat på, vedrører by- og landzoneloven. Jeg vil give hr. Henry Christensen medhold i, at der stadig væk er mening i denne lov, det er jeg helt klart indforstået med. Men jeg vil tage afstand fra, at det, der bliver foreslået i de ændringer, vi har til behandling i dag, skulle være et forsøg på en mere restriktiv lovgivning på disse områder. Jeg gjorde i mit første indlæg opmærksom på, at der er tale om et forsøg på at få en mere ensartet praksis og en mere rationel forretningsgang på disse områder; det er jeg overbevist om er den reelle og eneste hensigt i dette lovforslag, og det er i hvert fald en hensigt, jeg helt og fuldt kan gå ind for.

Må jeg så lige sige, at hvad enten jeg er velvillig eller ikke velvillig, så håber jeg sandelig altid at blive befundet på saglighedens grund.

Der er en enkelt ting, jeg godt vil have sagt i forbindelse med hr. Maigaards indlæg; det gælder sådan set principielt hele debatten. For det første: socialdemokratiet inklinerer hverken til højre eller til venstre. Vi har fremsat nogle lovforslag, som partiet anser for at være rimelige og rigtige, og jeg skal gerne erkende over for hr. Maigaards tanker om, at jordpolitik er helhedspolitik, at de to lovforslag, der er behandlet, og de tre, der behandles i dag, naturligvis er dele af en mosaik. Jeg kan godt forstå, at visse måske er utålmodige over ikke at få alle stykkerne til mosaikken frem på én gang, men der skal jo også være mulighed for at arbejde med tingene for ikke at få det hele, jeg havde nær sagt sjustket frem. Det er meget afgørende spørgsmål, det her drejer sig om.

Men nok så væsentligt er, at jeg gerne vil sige tak for hr. Maigaards udtryk om, at her er der en udmærket ramme at arbejde videre på. I politisk arbejde må vi jo dog være enige om, at hvis vi kan komme et stykke

[Orla Møller.]

frem ad vejen, som vi anser for at være positivt rigtig, så er det dette, der er det afgørende

Jeg skal slutte med to ganske korte bemærkninger. Der er naturligvis en lang række detaljer, vi skal til at slå om i udvalget, og en lang række af de problemer, der er blevet påpeget af ordførerne, rummer problemer, der virkelig bør tages op. Det gælder f. eks. det, som blev nævnt af hr. H. C. Toft, at vi skal have fastlagt, for hvilke områder loven eksakt gælder, og det gælder en lang række andre, men det må vi i udvalgsarbejdet tage fat på. Jeg har tilsagt en velvillig indstilling fra socialdemokratiet og regeringen til at arbejde videre med disse ting.

Som den anden ting vil jeg til sidst sige, at jeg synes ærlig talt efter den forhandling, der har været her i dag, at regeringen har ramt ualmindelig godt. I denne sal kan intet parti og ingen stærk opfattelse nogen sinde køre igennem, intet parti kan få sin vilje helt ud. De forslag, der her foreligger, tør jeg godt påstå efter debatten her i dag, er forslag, som der på en eller anden måde må kunne blive enighed om.

H. C. Toft: Jeg vil gerne tilslutte mig nogle af de sidste bemærkninger, hr. Orla Møller gjorde, for for os er det selvfølgelig også klart, at ikke et enkelt parti har mulighed for at fremføre egne synspunkter og forvente at få dem gennemført. Derfor er det nødvendigt med et samarbejde mellem folketingets partier.

Jeg gav udtryk for i mit første indlæg, at baggrunden for dette var det stærke pres, det forøgede pres, der ved Danmarks tilslutning til fællesmarkedet vil komme på de rekreative arealer. Jeg tror derfor, jeg kan sige til hr. Maigaard, at hvis hr. Maigaard havde været til stede, ville hr. Maigaard have bemærket, at det var baggrunden for, at jeg fandt, vi må føre en videregående lovgivning, end vi har ført indtil i dag, hvor vi fra konservativ side altid har været positivt indstillet over for en aktiv rekreativ politik. Hvis hr. Maigaard havde været til stede under min tale, ville hr. Maigaard også have bemærket, at jeg gav udtryk for, at vi gerne under udvalgsarbejdet nøjere ville have præciseret nødvendigheden af en yder-

ligere ekspropriation end den, der igennem lovgivningen i dag er adgang til. Ligeledes gav jeg udtryk for, at vi fandt, at tilbudspligten var bedre end forkøbsretten, og at vi gerne også ville se på dette under udvalgsarbejdet.

Jeg vil gerne i denne forbindelse sige, at jeg kan ikke indse, at tilbudspligten ikke lige så godt skulle kunne bruges som forkøbsretten. Enkelte ordførere har sagt, at med tilbudspligten kunne man risikere, at komme til at foregribe planlægningen. Vi har nu igennem mange år i konsekvens af vor naturfredningslov haft fredningsplansudvalg, og disse fredningsplansudvalg må vel efterhånden have fået skitseret, hvilke områder der er de egentlige rekreative områder, og hvis man vil bruge tilbudspligten netop inden for disse områder, har man en vis afgrænsning af, hvor det er, det gælder.

Jeg er tilfreds med, at boligministeren ikke vil forbyde, at den enkelte køber eget sommerhus; det blev også bekræftet af hr. Orla Møller. Men jeg vil gerne sige, at hvis vi nu gennemfører en lovgivning efter disse principper, hvor opkøb af stat, amt og kommuner og enkelte foreninger eller organisationer kan finde sted, så må vi også sikre os, at de ikke sætter sig på de bedste arealer, og sikre os, at de ikke for tid og evighed skal eje arealerne, for derigennem forskertser man jo den enkeltes mulighed for at erhverve et sommerhus.

Med disse få bemærkninger vil jeg på mit partis vegne tilsige en velvillig, men også en grundig behandling i udvalget.

Henry Christensen: Hr. Orla Møller ville ligesom gerne slå fast, at regeringen inklinerede hverken til den ene eller den anden side. Jeg ved ikke, hvor klogt det sådan set er. Det kan jo være fornuftigt af en mindretalsregering, om den inklinerer lidt en gang imellem, så det skal man ikke tage principiel afstand fra.

Jeg vil gerne til diskussionen om by- og landzonenloven sige, at jeg kan godt forstå, at man taler om at sikre en mere ensartet praksis, men når jeg har gjort gældende, at det, som hovedbestemmelsen kommer til at gå ud på, ikke er at sikre en mere ensartet praksis, men at sikre en mere restriktiv praksis, er det ud fra formuleringen i lovfor-slag nr. 112 og bemærkningerne til det,

[Henry Christensen.]

hvoraf det ganske klart fremgår, at det er de konkrete tilladelser, man kan give lokalt, som ministeren kan tage op og ændre, det er ikke de konkrete afslag, man har givet lokalt, han kan tage op og ændre — så ville det være et andet grundlag at diskutere på. Men jeg går ud fra, at hensigten er det, som socialdemokratiets ordfører taler om, og så er det fornuftigste jo nok, at man lader være med at gennemføre de foreslåede lovbestemmelser, men diskuterer retningslinjer for, hvorledes administrationen på dette område skal være. Jeg forstår, at der er nok så megen enighed om de hensyn, man gerne vil have varetaget, end der er om, hvorvidt disse bestemmelser kan være rimelige eller ikke rimelige.

Jeg vil gerne takke boligministeren for en udtalelse, han fremsatte i forbindelse med spørgsmålet om de almenyttige selskaber, hvor han siger, at det ikke er tanken at gennemføre en monopolisering for disse selskaber til det pågældende område. Det er jeg foreløbig glad for at boligministeren giver udtryk for, og så må vi se, hvordan vi bliver i stand til at opfylde det formål.

Når man taler om adgang til at leje sommerhuse og sammenholder det med kolonihaver, må jeg bemærke, at jeg ikke er sikker på, at man i og for sig kan drage nogen fornuftig sammenligning her. Det er to vidt forskellige ting. Det at have adgang til en kolonihave er ikke at leje den for 8 dage eller 14 dage — så tror jeg, interessen hurtigt ville svækkes — det er at have adgang til den igennem en lang periode, få et tilknytningsforhold til denne kolonihave, til det miljø, der er dér, og den produktion, der finder sted dér. Jeg tror, boligministeren skal erkende, at det er det, man også opnår, når man erhverver et sommerhus, men det er ikke det, man opnår, når man lejer sig ind 8 eller 14 dage i et sommerhus i en sommerhuskoloni. Det betyder ikke, at jeg tager afstand fra, at der også skal være den alternative mulighed. Jeg synes, det er godt, at der er så frit et valg, men man skal drage fornuftige sammenligninger og ikke sammenligninger, der egentlig ikke er nogen rigtig forstandig begrundelse for.

Jeg skal ikke gå dybere ind på de andre enkeltheder, for de fleste af disse egner sig efter min opfattelse til at blive gjort til gen-

stand for en nærmere behandling i udvalget, og så må vi se, hvad der kan ske af nærmere afklaring og oplysning under den behandling.

Maigaard: Jeg lyttede med interesse til hr. Henry Christensen, og jeg vil bede hr. Henry Christensen om at besvare et spørgsmål, der er stillet så præcist, at det må kunne forstås. Det er dette: hvor står venstre, stillet over for de mekanismer, jeg beskrev før, for det første med dette udnyttelsespåbud, som meget vel og rimeligt nok kan glide over i en ekspropriationsbestemmelse? Og for det andet: hvor står venstre i forhold til denne kombination, som hedder tinglyst forkøbsret, som hedder ekspropriation, og som hedder statsmidler til opkøb?

Hr. H. C. Toft må i forlængelse af dette undskyldte: jeg var til stede, og min vane tro hørte jeg også efter, men det er mig stadig væk en gåde, hvor det konservative folkeparti står. Jeg mener, at man gør det, som jeg synes er usmageligt — men der er meget usmageligt i markedsdebatten, så hvis det skulle blive et led mere, må vi vel kigge på det et stykke tid — at man under foregivende af, at dette har noget med fællesmarkedet at gøre, på en eller anden måde vil lirke sig hen i noget, som er et politisk skifte. Hvis I skifter standpunkt, så sig det åbent! Det er hæderligt, og det tror jeg også tjener et parti bedst. Men sig det åbent, hvis I nu skifter standpunkt til mekanismer, som ligner dem, vi her har med at gøre, som I i 1963 bekæmpede med næb og kløer.

Jeg forstår, at tiderne skifter. Jeg havde fællesmarkedsmøde med hr. Poul Schlüter i går, og da sagde han, at hvis man var i tvivl, skulle man stemme ja. Det er jo morsomt at høre, så hvis denne skiften i tiden også har medført en anden holdning til ejendomsretsbegrebet, så lad os få det at vide. Det skulle kun glæde mig.

Til boligministeren har jeg et par bemærkninger. Boligministeren takkede for min tilslutning. Jeg må minde boligministeren om, at jeg karakteriserede hans forslag som en udmærket ramme for forhandling. Jeg tror ikke, han skal foruddiskontere forhandlingen. Jeg pegede på, at det flersidige problem, som jordproblemet er, kræver en mangesidig indsats.

Jeg er godt klar over, at man her i folke-

[Maigaard.]

tinget ofte laver et særligt sprog, som det kan være svært for befolkningen at forstå, og jeg synes, vi har set et par eksempler på det her. Når boligministeren siger, at 100 mill. kr. til opkøb er afbalanceret, og når hr. Orla Møller siger, at regeringen har ramt i midten, er det så ikke bare politikerord for, at man ligger lidt ude i retning af det konservative? Det tror jeg.

Det næste, jeg skal sige, er, at der ligger — det kan ikke overraske boligministeren — et forslag om ekspropriation til boligformål, som socialdemokratiet lavede i oppositionsperioden. Overstiger det virkelig regeringens kræfter at trække skuffen op og finde det frem? Det nægter jeg at tro. I har stillet et forslag i sin tid, og det må komme frem, ellers skal andre gode kræfter nok få det frem. På ganske samme måde er det med bolig- og byggefonden; det er tal, der skal rettes. Jeg siger igen, at de penge, vi bruger til bolig- og byggefonden, er penge, som vi sparer det danske samfund for. Og jeg er helt sikker på, at når nu hr. Hastrup får sat sig ind i de praktiske problemer i Køge Bugt-området, vil han støtte os i, at vi skal styrke bolig- og byggefonden, han vil opgøre den doktrinære holdning, han havde, da han var boligminister.

Når hr. Helge Nielsen derfor siger: vi kan ikke nå at fremsætte forslaget, så vil jeg sige, at det parti, som stundom fremstilles som regeringens støtteparti, nemlig mit eget, skal støtte regeringen med at få fremsat det pågældende forslag.

Min sidste bemærkning angår de almennyttige selskaber. Vi ved jo helt præcist herhjemme, hvad et almennyttigt selskab er; der er ingen som helst tvivl om, hvad det er: det er et selskab, som godkendes på en ganske bestemt måde i kommunerne og ministeriet, og hvis arbejde er underkastet en ganske bestemt procedure, og jeg læser forslagene sådan, at når regeringen bruger udtrykket almennyttigt selskab, betyder det det, det betyder på dansk, nemlig et almen-

nyttigt selskab. Jeg kan ikke se, der kan være megen tvivl om den sag.

Hr. Orla Møller forklarede jo disse unge brushoveder, at der skulle nok komme mere, disse fem lovforslag var mosaik i et hele, og der må være tid til arbejdet; vi kan ikke sjuske med afgørende samfundsanliggender, blev det sagt med værdighed og vægt.

Jeg vil godt gøre hr. Orla Møller opmærksom på, at mit standpunkt, at jordlovgivningen er en helhed, og at der derfor må fremlægges en vifte af forslag, som kan føre til denne mangesidighed, var hr. Kaj Andrezens standpunkt i 1969, det var det socialdemokratiske standpunkt i 1969. Hvad er der da sket siden 1969, som gør, at det, der dengang utvivlsomt efter hr. Orla Møllers opfattelse var saglig politik, nemlig at efterlyse den samlede lovgivningsindsats på området, nu er blevet til, at man sjusker, at man arbejder lemfældigt med tingene, og at man må give sig tid? Hvad er der sket med jordproblemet fra 1969 til i dag, fra dengang hr. Kaj Andresen holdt sin udmærkede tale og til nu, som gør, at hr. Kaj Andrezens og dengang socialdemokratiets standpunkt ikke er rigtigt længere? Hvad er der lavet om? Jeg spørger, og jeg håber, at hr. Orla Møller vil give mig et svar.

Anden næstformand (Hanne Budtz): Jeg skal henlede opmærksomheden på forretningsordenens § 26, hvoraf fremgår, at en minister benævnes ministeren, og hvori der står, at det ikke er tilladt at tiltale medlemmer direkte — heller ikke som I.

(Kort bemærkning).

Henry Christensen: Jeg har godt lagt mærke til, at hr. Maigaard har spurgt et par gange om mit standpunkt til en række af de foreslåede lovbestemmelser. Da det var det, jeg gjorde rede for i mit første indlæg, har jeg egentlig ikke fundet anledning til at gentage min redegørelse. Jeg må henvise hr. Maigaard til enten at lytte efter eller, hvis han ikke synes, han rigtig har forstået det,

[Henry Christensen.]

jeg sagde, da at læse i fortrykket. Ellers må jeg bede ham prøve at styre sig, indtil vi kommer til den endelige behandling af lovforslagene; så vil han sikkert få al den vejledning på dette punkt, som han kan ønske sig.

Jeg vil gerne sige videre, at man kan meget vel stille op, at man kunne ønske en løsning også af andre problemer. Hr. Maigaard vil gerne prøve at give det udseende af, at disse forslag intet som helst har med Danmarks eventuelle tilslutning til fællesmarkedet at gøre, og det må han for mig gerne. Det kan være, det letter ham muligheden for så at komme til at stemme for dem, og det betragter jeg da som udmærket. Så hvis han skal have det alibi, må han gerne få det.

Når vi behandler disse lovgivningsproblemer, var der én ting, man havde et særligt behov for. Det var, om det havde været muligt at fremlægge en samlet lovgivning om en landsplanlægning. Det angiver man i og for sig selv i bemærkningerne at man godt forstår, og jeg forstår, at man ikke har kunnet gøre dette arbejde færdigt. Det trænger dette samfund vældig meget til. Det kan godt ske, at der ikke er så meget partipolitik i det, og derfor interesserer det måske ikke hr. Maigaard så meget, men hvis det var det saglige, der interesserede ham, ville han have hæftet sig nærmere ved det og også ved bemærkningerne til lovforslagene.

(Kort bemærkning).

H. C. Toft: Selv om jeg prøvede på ganske kort at gentage et par af de ting, jeg nævnte i mit første indlæg, er det altså ikke lykkedes mig over for hr. Maigaard at klargøre det konservative folkepartis stilling. Jeg kan derfor kun henvise hr. Maigaard til at læse fortrykket, når det fremkommer.

Jeg vil gerne understrege, at det konservative folkeparti selvfølgelig som hidtil står på bevarelsen af den private ejendomsret, men jeg vil også gerne tilføje, at der har været tilfælde og er visse situationer, hvor vi må erkende, at der kan være rigtighed i at gribe ind, og det har vi også medvirket til; jeg skal bare her minde om den sidste naturfredningslov, vi gennemførte.

(Kort bemærkning).

Orla Møller: Jeg skal udtrykke min glæde over, at denne talerstol ikke er en prædikestol; ellers havde jeg ikke haft lejlighed til at komme op og gøre mig gældende efter den pastorale skylle, jeg fik af hr. Maigaard.

Jeg vil godt i forbindelse med det, der blev sagt, sige noget sagligt stærkt. Når hr. Maigaard drager den konklusion, at socialdemokratiets politik skulle være anderledes nu end den, hr. Kaj Andresen gav udtryk for i sin tid, fordi ikke alle lovforslagene om alle disse emner er lagt på bordet nu, så er det helt og aldeles hans egen konklusion, og den har ikke noget som helst med realiteterne at gøre. Der er stadig tale om, at vi har en helhedspolitik på dette område, og det blev antydnet i mit første indlæg, at der ville komme yderligere lovgivning. Hr. Maigaard har oven i købet selv læst artiklen i Politiken, hvor statsministeren har gjort opmærksom på andre lovforslag, som kommer i denne forbindelse.

Det, der er det afgørende i drøftelsen af denne sag, er, om de lovforslag, der her foreligger, er anvendelige; det er dem, der skal tages stilling til. Så vidt jeg har forstået det, var hr. Maigaard positivt indstillet over for dem og venter på nogle flere af samme slags, og jeg kan berolige ham med, at der kommer nogle.

(Kort bemærkning).

Maigaard: Ja, jeg synes jo, der skal et meget bredt bryst til at hævde, at dette lands jordproblemer er skabt af en forventet tilslutning til fællesmarkedet, og at derfor en indsats over for dette jordproblem skal kobles særlig sammen med fællesmarkedet; jeg synes, der skal et endog meget bredt bryst til.

Men jeg vil meget gerne opleve mine medmennesker fra deres lyse og gode sider, således også hr. H. C. Toft og hr. Henry Christensen, om end jeg er helt enig i betragtningerne om landsplanen. Derfor vil jeg altså konstatere, at der nu er sket det afgørende, at det borgerlige Danmark er svinget ikke mindst i spørgsmålet om ekspropriationsbestemmelserne. Det synes jeg er en god ting, for det medfører, at vi andre, hvis historiske opgave det har været at få

[Maigaard.]

den tunge ende med, nu kan sætte nye mærker, nu kan gå videre og prøve at drive det borgerlige Danmark frem. Det er en god opgave, og vi kan altså konstatere, at så langt er vi kommet nu.

Til hr. Orla Møller — hvem jeg ganske skal afstå fra at diskutere det pastorale med, dertil rækker min indsigt ikke — vil jeg sige, at jeg har efterlyst en helhed, ganske som hr. Kaj Andresen gjorde det i 1969. Jeg har påpeget to helt præcise områder, hvor hr. Orla Møller og boligministeren blot ved at trække skuffen frem kan skabe en helhed; det drejer sig om ekspropriation til boligformål, hvor der ligger et forslag, og det drejer sig om en styrkelse af bolig- og byggefonden. Men da jeg også gerne vil opleve hr. Orla Møller fra den gode og lyse side, må jeg gå ud fra, at hr. Orla Møllers bemærkninger må betragtes som et tilsagn om, at når vi nu fra SF fremsætter disse forslag — og det skal gerne blive fuldstændig ordret de socialdemokratiske forslag fra oppositionstiden — så vil også hr. Orla Møller støtte dem.

(Kort bemærkning)

Henry Christensen: Jeg bliver nødt til at tage afstand fra hr. Maigaard, når han kommer op og angriber mig for at have sagt, at Danmarks jordlovsproblemer er i deres helhed skabt af en forventet tilslutning til fællesmarkedet. Det har dog ingen sagt eller påstået eller ment før. Det, jeg har sagt, og det, jeg mener, er, at i forbindelse med dansk tilslutning til fællesmarkedet opstår der nogle specielle jordlovsproblemer, fordi der er fri erhvervsadgang, fri etableringsadgang, og her opstår der specielt nogle problemer i forbindelse med de rekreative arealer. Det giver anledning til at søge disse problemer løst, og det er det, det drejer sig om ved denne lejlighed. Man kan så give sig til at diskutere en lang række andre ting, og det kan man passende gøre ved andre lejligheder. Men vil man diskutere andre ting, er det ikke noget nyt, når jeg siger, at der er behov for en indsats for at tilvejebringe en samlet landsplanlægning. Det har mit parti sagt igennem 10 år. Det var et hovedsynspunkt for mit parti, da vi drøftede jordlovgivningen i 1963. Det var en af de fundamentale mangler og svagheder, at man ikke

forud for 1963 fra den daværende regerings side ville medvirke til som grundlag for en tiltrængt jordlovgivning og for ikke at få forkerte jordlovsbestemmelser at tage sit udgangspunkt i en landsplanlægning. Mit parti lagde i øvrigt temmelig omfattende materiale frem som grundlag for at få lavet en landsplanlovgivning i Danmark.

(Kort bemærkning).

Maigaard: Det skal ikke nytte hr. Henry Christensen af forsøge at snakke landsplanlægning nu, hvor vi snakker ekspropriation. Det, det drejer sig om, er, at vi står over for nogle helt præcise mekanismer på jordområdet, hvor det borgerlige Danmark øjensynlig skrider nu. Jeg skal sige velkommen, og så kan vi andre gå videre til venstre.

(Kort bemærkning).

H. C. Toft: Hr. Maigaard har det med at konstatere på andres vegne, hvad andres opfattelse er. Det har for mig været en umulighed i eftermiddag at formå hr. Maigaard til at forstå, hvad det konservative folkeparti vil. Jeg undrer mig faktisk stadig væk over, om hr. Maigaard var til stede, da jeg holdt min første tale, og jeg kan da slet ikke tro, at hr. Maigaard har hørt efter. Jeg beder endnu en gang hr. Maigaard om at læse fortrykket, når det kommer; deri vil hr. Maigaard konstatere, hvilket standpunkt og synspunkt det konservative folkeparti har.

(Kort bemærkning).

Henry Christensen: Er det aldrig gået op for hr. Maigaard, at diskussionen om ekspropriation her i det høje ting ikke har gået på, om der skulle være tilladelse til ekspropriation, eller der overhovedet ikke skulle være tilladelse til ekspropriation? Den har bestandig gået på, hvor grænserne bør være mellem en sådan adgang, hvor disse grænser skal ligge. Det, man drøfter i det forslag, der her er lagt frem, er at bygge temmelig præcis på den grænse, der er gældende i den allerede eksisterende byudviklingslovgivning. Det, hr. Maigaard gerne vil, er at prøve, om han derudaf kan slutte, at så gælder det en tilslutning til nogle helt andre grænser. Det kan hr. Maigaard ikke slutte noget som helst om.

(Kort bemærkning).

Maigaard: Jo, jeg har forstået VK-partiernes stilling til jordproblemerne. Jeg fik min første grundige lektion i 1963. Jeg vil også godt sige, at jeg synes, hr. Henry Christensen beskriver sagen helt nøjagtigt: det er en diskussion om, hvor grænserne skal gå. Det, jeg blot konstaterer, er, at nu skrider grænserne, og så er det, jeg siger velkommen.

Boligministeren (Helge Nielsen): Må jeg til hr. H. C. Tofts bemærkninger om, at nu er det vel ikke sådan, at det er staten og kommunen, der skal sætte sig på de bedste arealer, sige i al fredsommelighed, at det skal vel heller ikke være sådan, at det kun er dem, der har råd, der kan sætte sig på de bedste arealer; der må vel her være en blanding, så der kan blive gode arealer til alle grupper. Det ville jeg blot lige have lov til at understrege, for at det ikke skulle stå fast, at kommunen ikke måtte købe gode arealer, eller at staten ikke måtte købe gode arealer.

Hr. Henry Christensen sagde om by- og landzoneloven og de restriktive beføjelser, at hvis der ikke skulle være en stærkere restriktion i det, var de unødvendige. Det, vi gerne vil sikre, er, at hvis der sker noget, som vi kan frygte for vil have national betydning i forhold til administrationen af zoneloven, så er det for sent, hvis vi ikke har denne beføjelse, som i så fald jo kunne være mere restriktiv.

Jeg vil også lige pege på, at vi jo netop i spørgsmålet om det almenyttige taler om at fjerne kolonihaverne, og derfor var det, jeg tog det med ind i relation til sommerhusene og til hr. Hastrups bemærkninger om, at man — sådan forstod jeg det — kun kunne trives, hvis man havde egen jord under fødderne; det var kun i tilslutning dertil.

Må jeg til hr. Maigaard sige, at i diskussionen om de 100 mill. kr. er hr. Maigaard vel lige så uvidende, som alle andre må være i denne situation. Vi har i lovforslaget sat et beløb på 100 mill. kr., og så må vi se, hvor stort kravet til penge vil være for at sikre rekreative arealer i tilstrækkeligt omfang. Vi må så vende tilbage til dette beløbs størrelse, når vi har gjort vore erfaringer.

I spørgsmålet om den hele eller den halve jordlovgivning var det, som om hr. Maigaard ikke var tilfreds med, at man ikke fik det hele på én gang, og pegede på, at vi skulle have ekspropriation til boligformål, og så skulle vi have bolig- og byggefonden, som om det var det hele. Det er jo ikke det hele. Det, regeringen agter at gøre, og som vi har påbegyndt arbejdet med, er planlægningsreformen, det er en landsplan og en amlsplanlægningsreform. Det er et stort arbejde. Jeg erkender, at noget har været forberedt, men der ligger et meget stort arbejde tilbage, som vil beskæftige embedsmændene sommeren igennem, for at få denne lovgivning færdig til den kommende samling. Ud fra det og ud fra hr. Kaj Andresens bemærkninger i sin tid under by- og landzonelovens første behandling er det altså netop hensigten, at vi til efteråret skal behandle helheden, både by- og landzoneloven og alle disse ting vedrørende planlægningen, planreformen, og derfor mener vi, det er rimeligt at vente med disse ting til den tid. Vores hensigt med, at disse tre love kommer nu, er jo ganske klart motiveret af vor ordfører: det er hensynet til vor eventuelle indtræden i fællesmarkedet og til at beskytte de rekreative arealer mod et for stærkt pres.

(Kort bemærkning).

Henry Christensen: Jeg synes, jeg bør takke hr. Maigaard, fordi han er så omhyggelig med at advare mig imod at gå med til ekspropriationsbestemmelser, han måtte mene det ville være uforsvarligt af mig at gå med til; jeg skal nok tage en sådan henstilling og advarsel med i fremtidig overvejelse.

Jeg tror, det er rigtigt at diskutere grænserne. Jeg opfatter den bestemmelse, der her er formuleret for de såkaldte rekreative udviklingsområder, som værende i sit indhold ganske identisk med de allerede gældende og accepterede tilsvarende regler, for så vidt angår byudviklingsområderne. Jeg skal tage hr. Maigaards ord til efterretning og gøre, hvad jeg kan for at sikre, at det bliver præcis de grænser, der kommer til at gælde i denne lovgivning. Det synes jeg er fornøftigt. Jeg forstår, at så er forskellen imellem hr. Maigaard og mig den, at jeg er meget opmærksom på, hvor grænserne for ekspro-

[Henry Christensen.]

priation skal gå, men det er hr. Maigaard som princip øjensynlig ikke. For ham gælder det altså om at komme til at ekspropriere så meget som muligt.

(Kort bemærkning).

Maigaard: Først et par bemærkninger om princippet at ekspropriere så meget som muligt. Nu er vi jo ved at kunne høre tonerne fra 1963 igen. Jeg kan berolige eller glæde hr. Henry Christensen med, at det er ikke mit princip. Det, der interesserer mig, er de områder, der er i vækst, dér, hvor tingene sker; det er dér, jeg mener den offentlige interesse er. Men den lille mands hus skal han selvfølgelig have i fred.

I øvrigt vil jeg gøre hr. Henry Christensen opmærksom på, at det, der er spændende her — det fik vi måske ikke helt præcist frem før — er, at det er en firklang af ekspropriation, af forkøbsret, der tinglyses ved statspengepung. Jeg tror godt, jeg tør sige, at i de, hvor meget kan det blive, 100 år, vi har haft et parti, der hed venstre — det må jo være omkring 100 år nu, men vi kunne godt gå længere tilbage og tage Bondevennerne med, hvis det ikke smerter — er det vistnok noget nyt, at partiet venstre går ind for sådan noget som dette her. Jeg glæder mig.

Til boligministeren vil jeg sige, at det glæder mig selvfølgelig også, at han har en større helhed end min; det er jeg på ingen måde i tvivl om at boligministeren har. Men jeg vil blot bidrage til, at nykket fra det, vi står på nu, og til den gloriøse helhed, boligministeren lægger frem i næste samling, ikke bliver for stort. Derfor foreslår vi to skridt mere, som vi har foreslået sammen med socialdemokratiet, da det var i opposition. Jeg må forstå det sådan både efter boligministerens og efter hr. Orla Møllers bemærkninger, at det må vi kunne gennemføre sammen — som vi kunne, da socialdemokratiet var i opposition. Dengang kunne vi foreslå det, så kan vi vel også gennemføre det nu.

Boligministeren (Helge Nielsen): Jeg kan ganske klart sige til hr. Maigaard, at vi betragter disse ting som en helhed; og det skal gennemføres i næste samling, ikke i denne samling.

(Kort bemærkning).

Maigaard: Ja, jeg må bedrøve boligministeren med, at han ikke af den grund kan slippe for i denne samling at tage stilling til de forslag, han tidligere selv har været med-forslagsstiller til.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagenes overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Hanne Budtz): Jeg foreslår, at lovforslagene henvises til et udvalg på 21 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til folketingsbeslutning om udflytning af statsinstitutioner m. v. [af H. C. Toft m. fl.]

Valgt blev: *Camre, Gorrsen, Thomas Have, Anker Jørgensen, Evald Kristensen, Bertel Pedersen, Tastesen, Poul Dam, Lütken, H. C. Toft, Burgdorf, Gerda Møller, Nathalie Lind, Holger Hansen, Kristen Østergaard, Dahlgaard og Svend Haugaard.*

Anden næstformand (Hanne Budtz): Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 3. marts, kl. 11 med følgende dagsorden:

1) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om konsulære forbindelser.

2) *Første behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning om ændring af forretningsorden for folketinget [af Skytte m. fl.]

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om valg til folketinget. (Om folketingsmedlemmers orlov med vederlag) [af Skytte m. fl.]

[Anden næstformand.]

4) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsformidling og arbejdsløshedsforsikring. (Forhøjelse af dækningsprocent, pristalsregulering af dagpenge og kassernes forbrug af formue m. v.).

5) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om indførelse af en omstillingsydelse [af Valbak m. fl.].

6) Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om ændring af byggeloven. (Om partikelforurening, bevægelseshæmmede m. v.)

og

forslag til lov om ændring af byggelov for staden København.

7) Valg af 21 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om sommerhuse og camping m. v.,

forslag til lov om erhvervelse af fast ejendom til fritidsformål

og

forslag til lov om ændring af lov om by- og landzoner.

Mødet hævet kl. 16.00.

62. møde.

Fredag den 3. marts kl. 11.

Første næstformand (Grete Hækkerup): I skrivelse af gårs dato meddeler indenrigsministeren, at han ønsker mundtligt at fremsætte:

Forslag til lov om en amtskommune for hovedstadsområdet,

forslag til lov om revision af den kommunale inddeling i Københavns amtsrådskreds, forslag til lov om udligning i hovedstadsområdet

og

forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser om udligning mellem kommuner i hovedstadsområdet.

I skrivelse af dags dato meddeler boligministeren, at han ønsker skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om regionplanlægning i hovedstadsområdet.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om bekæmpelse af smittsomme sygdomme hos ferskvandsfisk har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Boligudvalget har afgivet tillægsbetænkning over forslag til lov om ændring af lov om ejerlejligheder og forslag til lov om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene. Eksemplarer vil blive omdelt.

Uden for dagsordenen giver jeg ordet til indenrigsministeren, for at han kan fremsætte de for hans vedkommende anmeldte 4 lovforslag.

Indenrigsministeren (Egon Jensen): Jeg skal herved tillade mig for det høje folketing at fremsætte:

Forslag til lov om en amtskommune for hovedstadsområdet,

forslag til lov om udligning i hovedstadsområdet,

forslag til lov om revision af den kommunale inddeling i Københavns amtsrådskreds samt

forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser om udligning mellem kommuner i hovedstadsområdet.

Lovforslagene udgør første etape af den længe bebudede hovedstadsreform, der må betragtes som den sidste del af den pr. 1. april 1970 for den øvrige del af landet gennemførte almindelige kommunalreform. På lignende måde som ved kommunalreformen tilstræbes der med det nu foreliggende kompleks af lovforslag tilvejebragt et fælles administrativt grundlag for varetagelsen af de fælles opgaver i området, en udjævning